

Van de redactie

Voor u ligt het april-nummer van het KNR-bulletin. Hierin zult u niets aantreffen over het ad limina-bezoek van de bisschoppen of over de nieuwste film van Mel Gibson. Via andere media bent u daarover reeds uitvoerig geïnformeerd. Wél kunt u in dit nummer onder meer lezen over de UCESM-bijeenkomst in Ljubljana en over de verhuizing van het Generaal Bestuur van de fraters van Utrecht naar Indonesia. Zr Antonia Marie Duivenvoorde verwoordt wat zij belangrijk vindt in haar instituut, dat van de zusters van de Allerheiligste Verlosser. Zr Liduine Houtsma sfc nam op 17 maart afscheid van de Werkgroep Vrouwencontacten, waarvan zij 15 jaar lid was. In een volgende aflevering van ons blad zult u hier meer over kunnen lezen. Ook voor het vervolg van de serie van Pierre Humblet over herbronning moet u nog wat geduld hebben.

Sluitingsdatum kopij voor het volgende nummer: **1 juni 2004**

Zalig Pasen!

Inhoudsopgave

Besturen	vanaf pagina 2
UCESM In gesprek met zr Antonia Marie Duivenvoorde Bestuurswisselingen Gemeenschappelijke noviciaatswerking Snuffelstage	
Vrede & Gerechtigheid	vanaf pagina 11
Derde (ingekorte) artikel in de reeks van vijf over gentechnologie Waarde(n) van het land	
Vraag & Aanbod / Diversen	vanaf pagina 14
Museum Zusters Franciscanessen (Oirschot); Het goede leven; Tentoonstelling Wereldmuseum; Interessante websites: womenpriestsorg; Woonruimte te Wychen; Stichting “boeken steunen mensen”	
Projecten	vanaf pagina 16
Epafras	
Bijeenkomsten	vanaf pagina 19
Afscheid Fraters van Utrecht (5 maart) Symposium over (mis)communicatie tussen (on)gelovigen (10 maart)	
Boeken & brochures	vanaf pagina 21
Recent verschenen publicaties	
Religieus leven	vanaf pagina 28
Spiritualiteit op latere leeftijd	
Agenda	vanaf pagina 29
Bijeenkomst bestuursleden ‘kleine congregaties’ (10 mei 2004) KNR-studiedag (1 juni 2004) Nationale Vredesdag voor Religieuzen (11 september 2004) Vergaderingen van het AB/KNR (9 juni en 17 november 2004)	
Gedicht	pagina 32
Zalig Pasen (H. Nouwen)	

Van de Bestuurstafel

UCESM

Namens de KNR namen p Tjeu Timmermans, zr Wies v.d. Heuvel, zr Marie-Jose de Kok en Ad Leys deel aan de Algemene Vergadering van de UCESM, de Unio Conferentiarum Superiorum Majorum Europae, het verband van alle conferenties van religieuzen in Europa (zie ook www.ucesm.net). Die AV vond plaats in Ljubljana, in Slovenië, van 17 tot en met 21 februari. Er waren ruim 70 deelnemers uit diverse landen, waarbij eigenlijk alleen vertegenwoordigers uit de Noord-Europese en de Baltische landen ontbraken.

Het aangekondigde thema was “De rol van het religieuze leven in de vorming van een ethisch geweten in een multicultureel Europa”. Men had gekozen voor een speels begin van de vergadering: het openingsgedeelte werd besteed aan het presenteren door de diverse conferenties van hun verwachtingen, waarmee men naar deze AV was gekomen. Iedere conferentie had daarvoor twee voetafdrukken gemaakt in de nationale kleuren, die op een kaart van Europa geplakt werden. Daarop had men ook de verwachtingen voor deze AV geformuleerd. De Nederlandse delegatie zei het zo: “*religious, women and men, seeking together for an authentic balance of action and contemplation, and recommending such a balance for all people*”.

Er waren drie inleidingen en de eerste maakte op alle aanwezigen de meeste indruk. De voormalige generaal overste van de Dominicanen, Timothy Radcliffe, gaf zijn visie op de plaats van de religieuzen in de huidige kerk en samenleving. Naar zijn oordeel is er niet zozeer sprake van ‘secularisatie’, maar meer van ‘ontkerkelijkking’, die gepaard gaat met een afkeer van ‘doctrine’ en ‘indoctrinatie’. Er is zeker sprake van een religieuze honger, maar die uit zich in een individuele zoektocht. De reactie van religieuzen op die zoektocht moet geen aanbieden van een ‘leer’ zijn, maar je moet je bij die zoektocht aansluiten. Zijn uitgangspunt vond Radcliffe in de boeken van

E.E. Schmitt en de European Values Study (Leuven-Tilburg).

Het centrale deel van het betoog handelde over ‘pelgrimeren’: de jeugd zoekt en velen gaan op pelgrimstocht, ook al zijn zij geen gelovigen. Ook religieuzen moeten pelgrims zijn: wel overtuigd van het evangelie, maar in eenvoud. Het pelgrim-zijn vraagt om deze deugden bij religieuzen:

- a. *de joy of poverty*, van eenvoud, van besef van het komende Rijk, zodat je weet dat je in het hier en nu niet de uiteindelijke vrede vindt;
- b. de moed om vrij te zijn, vrijuit te spreken, vrij voor de afbouw van de instituten (ook de religieuze), want hoe kun je over de Verrijzenis spreken als je bang bent voor het sterven;
- c. *the ethics of pilgrimage*: je moet groeien in deugd zoals Thomas zegt. De ‘oude’ ethiek gaat over het onderwerpen aan Gods wil, aan andermans visie.

Ook de beide andere inleidingen van mgr Hocevar sdb (aartsbisschop van Belgrado) en zr Mayerhofer (theologe en filosofe uit Wenen) gaven stof tot nadenken.

In kleine groepen wisselden wij onze gedachten naar aanleiding van de inleidingen uit. In de Engelstalige groep, waar Timmermans en Leys aan deelnamen, werd er vooral nadruk op gelegd dat religieuzen in kerk en maatschappij meer betekenis hebben door wat zij zijn dan om wat zij doen. De persoonlijke Godsrelatie is het belangrijkste, gebed en contemplatie. Het gaat in het religieuze leven om de kwaliteit, niet om de kwantiteit! Daar begint Jezus ook, bij de persoonlijke Godsrelatie. Kort samengevat, en wellicht wat pretentius, zijn religieuze gemeenschappen ‘oefenscholen’ die in leven, overdenken en praktisch werk het evangelie gestalte proberen te geven in de concrete situatie van kerk en maatschappij. Voor de zuster uit de Oekraïne in onze groep was dat een verademing: men verwacht van hen vooral (te)

veel concrete activiteiten in en namens de kerk.

Uit de teksten van de inleidingen en het werk in de groepen ontstond uiteindelijk een eindtekst van de vergadering, die hierbij gaat. De bedoeling is om deze eindtekst en de teksten van de inleidingen vertaald te publiceren (over de verdeling van de vertalingen zijn al afspraken met de Vlaamse collega's gemaakt), maar de definitieve teksten van de inleidingen zijn er nog niet. Na publicatie zal de KNR mogelijkheden zoeken om die in gesprek te brengen.

Het was voor de Nederlandse delegatie een plezierige en inspirerende week. Wij hadden voor de aanwezigen ook vertalingen (Frans, Engels, Italiaans) van het *mission statement*

meegenomen en kregen daar veel bevestigende reacties op.

Kort was er aandacht voor de relaties tussen de conferenties van bisschoppen en die van religieuzen in de diverse landen. Het lijkt erop dat er geen land is waar die relaties goed en vanzelfsprekend zijn.

Opvallend was ook de indruk die Slovenië maakte. Het lijkt er economisch goed te gaan: de huizen zien er goed verzorgd uit en op de wegen rijden vooral nieuwe dan wel keurig onderhouden auto's van Europese merken. Gelegenheid voor een echte kennismaking met het land en de bewoners was er niet.

Ad Leys

Slot document UCESM

Als leden van de UCESM kwamen wij naar Ljubljana om samen na te denken over het thema: 'de rol van het religieuze leven in de vorming van een ethisch geweten in een multicultureel Europa'.

Het is ons duidelijk dat Europa aan het veranderen is: er staat iets nieuws te gebeuren. Er is een grote culturele diversiteit, de relaties tussen Oost, Midden en West-Europa worden anders, de secularisatie gaat door ...

Al deze gebeurtenissen maken dat mensen zich onveilig voelen en dat zij allerlei vragen stellen. Wij religieuzen zijn vrouwen en mannen van deze tijd en hebben dus dezelfde ervaringen.

Wat zeggen deze ontwikkelingen ons over onze identiteit en over onze rol in de vorming van een ethisch besef voor het Europa van vandaag? Wij zijn geroepen om pelgrims te zijn en de pelgrimswaarden te beleven: evangelische armoede, vrijheid, hoop en moed.

Als religieuze mannen en vrouwen willen wij op onze pelgrimstocht van iedere dag ons inzetten voor:

- de speurtocht naar het Rijk Gods met een grote opmerkzaamheid voor de aanwezigheid en de activiteit van de Geest in alle menselijke situaties;
- de dialoog om tot een betere verstandhouding met elkaar in onze gemeenschappen te komen, tot betere verstandhoudingen met de bisschoppen, met de Orthodoxe kerken in Europa, tot betere verstandhoudingen met onze broeders en zusters van andere kerken en met degenen die tot geen kerk behoren; en tot betere verstandhoudingen met andere religies, speciaal de Islam. Wij verzetten ons ertegen dat stilzwijgen en angst het onderling gesprek laten stokken;
- de durf om het verschil voor lief te nemen, om elkaars last te dragen en om in Europa teken te zijn van het 'algemeen welzijn' (*bonum commune*) van de hele mensheid;
- het steeds proberen te stellen van de juiste vragen en het zoeken naar antwoorden die ons een stap verder brengen op onze reis.

Maar voor alles willen wij onze zusters en broeders in onze plaatselijke gemeenschappen deelgenoot maken van onze hoop, onze angsten en onze visie: zij ervaren alle problemen van Europa in hun eigen straat. Er zijn geen kant en klare oplossingen, maar het is zaak om met elkaar onze creativiteit te delen met het doel nieuwe deuren en nieuwe ramen in de Kerk en de maatschappij open te zetten.

Wij bevelen de drie lezingen die wij gedurende de Algemene Vergadering beluisterden, aan als basis voor reflectie en gesprek in onze plaatselijke gemeenschappen, provincies en conferenties.

“Moge Christus onze Heer uw hart verlichten, zodat u inziet wat u mag verwachten nu Hij u geroepen heeft” (Ef. 1,18).

Ljubljana, 21 februari 2004

Een bron met eeuwigheidsgarantie In gesprek met zr Antonia Marie Duivenvoorde

De zusters van de Goddelijke Verlosser¹, zoals zij na een recente naamswijziging heten, tellen wereldwijd ruim 2000 leden. In Nederland zijn ze nog met negenen: zeven zusters in Beverwijk en twee in Esch (Noord-Brabant). Beide groepen vallen sinds 1989 rechtstreeks onder het moederhuis in Frankrijk. Er is echter een herschikking gaande. De drie Duitse provincies en de (circa 150) zusters van de Weense tak, die zich na een afscheidingsperiode weer aangesloten hebben, zullen volgend jaar fuseren tot één Duitse provincie.

In 2005 zullen ook de Nederlandse zusters zich hierbij aansluiten.

Vanuit Beieren kwamen de zusters aan het begin van de jaren twintig van de vorige eeuw naar Beverwijk om aan de bisschoppelijke kweekschool voor jonge onderwijzers-in-specte te zorgen. De congregatie was oorspronkelijk gesticht voor de verzorging van zieken en ouderen thuis (wijkverpleging). Vanuit Beverwijk verspreidden de zusters zich razendsnel langs de kust van Noord-Holland noordwaarts: Anna Pauwlon, Breezand, De Cocksdorp, Den Burg, Het Zand en Heemskerk. In de beginjaren stierven er velen aan tuberculose.

Ontkiemende idealen

Zr. Antonia-Marie Duivenvoorde (1930) komt uit een bloemenkwekersgezin van dertien kinderen te Beverwijk. Twee oudere broers wilden naar het klooster. Dat stelde de ouders voor een dilemma, want die hadden op hen gerekend om bij te dragen aan de inkomsten voor het omvangrijke huishouden. Toch gaven ze hun toestemming om het een jaar te proberen. Dat was aan het begin van de oorlog. Zr Antonia Marie: *En toen zei vader na dat jaar dat ze weg mochten blijven, omdat onze situatie verbeterd was. De kinderen volgden hun ideaal en de ouders brachten het offer. Ik herinner me als de dag van gisteren dat ze allebei een uitzet moesten hebben. Naast het nummertje in hun kleding borduurden wij een hartje, want dat was gebruikelijk bij de missionarissen van het H.Hart.*

Zr. Antonia-Marie groeide op in een heel godsdienstige sfeer. Alle kinderen gingen naar de kerk, voor aanvang van de school. Op school werd het onderwijs verzorgd door de zusters Franciscanessen van Bennebroek. In huis heerste rust, regelmaat en reinheid. Het was heel normaal om uit school of 's avonds na het eten mee te helpen met werkzaamheden in de tuin.

Door de kennismaking met zusters van de Goddelijke Verlosser, die bij haar thuis kwamen vanwege bevallingen en ziekte, ontstond haar ideaal om in de wijkzorg te gaan. Op haar achttiende trad ze in en doorliep twee jaar

¹ Voorheen werden ze Zusters van de Allerheiligste Verlosser genoemd.

noviciaat in Frankrijk. Na haar eerste professie werd haar verteld dat ze kleuterleidster zou worden. Ze kwam in een oud klaslokaal zonder lesmiddelen en met 50 kinderen. Zr Antonia Marie: *Quel début*. Dat was een forse streep door de rekening. Gelukkig kon ze ruim drie jaar later alsnog aan de opleiding voor verpleegster beginnen.

Gezondheidszorg en gastvrijheid

Zr Antonia-Marie werd in 1965 directrice van een ziekenhuis in Heemskerk. De details van die beginjaren staan haar heel helder voor de geest. Zr Antonia-Marie: *In een weekend hadden we wel 800 luiers nodig en die moesten dus allemaal gewassen, gedroogd en gestreken worden, want er waren toen nog geen disposables. Voor de verzorging van moeder en kind gedurende tien dagen werd indertijd 100 gulden betaald. Die lage kosten hingen samen met het gegeven dat de zusters voor kost en inwoning werkten en geen salaris hadden. We zijn ontzettend zuinig geweest en hebben heel sober geleefd. Het ongehuwde moederschap was toen voor de familie nog een grote schande en zo'n meisje kon dan ook niet op zaal liggen. Voor haar stond de overste haar eigen kamertje af. Er werd geen onderscheid gemaakt tussen armen en rijken; eerlijk gezegd hadden de armen bij ons eigenlijk een streepje vóór. De zusters van de Goddelijke Verlosser willen opkomen voor armen, eenzamen, voor vrouwen in bepaalde situaties, voor vreemdelingen en vluchtelingen. Indachtig Mattheüs 25,40: al wat ge voor de minsten der mijnen gedaan hebt, hebt ge voor Mij gedaan. Zo willen de zusters zieken en zwakkeren nabij zijn en hen leren zelf hun lot in handen te nemen. Uit de bron, die elke mens dankzij Gods aanwezigheid in hem of haar is, mogen ook anderen komen drinken. De bron geeft mij de verzekering dat ik niet op mezelf besta, maar dat ik uit iets of liever uit Iemand ben voort gekomen.*

Wat haar bij de zusters altijd buitengewoon heeft getroffen is de constante hartelijkheid en gastvrijheid. Zr Antonia Marie: *we zijn eigenlijk één grote familie. We hebben steeds heel*

eenvoudig geleefd. De Geest heeft altijd gewerkt. Onze stichteres kwam uit de Elzas en de talrijke Franse en Duitse zusters hebben steeds in harmonie samengewerkt. Dat is wel bijzonder gezien de tegenstellingen en de vele oorlogen tussen Frankrijk en Duitsland. Het was altijd zo verrijkend, die enorme verscheidenheid. Het is één Geest die ons animeert en dan vallen de verschillen in kleding en huidskleur in het niet.

Twaalf jaar was ze directrice van het ziekenhuis en toen moest ze het ziekenhuis weer verlaten. De gezondheidszorg is nu helemaal in handen van door de overheid gefinancierde instellingen. Maar de nood is ook nu groot en er zijn te weinig goede krachten.

Wanneer ze een herkansing zou krijgen zou ze zo wéér de verpleging ingaan en opnieuw als religieus.

Vanuit Europees standpunt maken de zusters nu een periode van vermindering en verstillings door. Dat betreuren de zusters, maar echt religieus leven is nog steeds mogelijk. De ontwikkelingen in Afrika en Azië, waar sprake is van groei en bloei, zijn hoopgevend. Daar bidden en offeren de zusters voor. In Duitsland, Frankrijk en Angola zijn er geassocieerde leden. Het leeft al heel sterk daar en er wordt nagedacht over geschikte vormen daarvoor.

Esch

In 1950 stichtten de zusters in Esch een tehuis ter verzorging van oudere mensen, St. Josephzorg. Zr Lidwina – van Duitse afkomst – werd directrice in dit verzorgingshuis. Zr Antonia-Marie kwam in 1977 naar Esch. Inmiddels vormen ze al jarenlang een hecht tweetal, verbonden met elkaar en met de Essche gemeenschap. Zr Antonia-Marie heeft jarenlang in een crisiscentrum voor vrouwen in Den Bosch gewerkt. Nog steeds onderhouden de zusters contacten met een viertal allestaande vrouwen. Zij stellen ook hun huis open voor bijbelstudie. Voorts zingen de zusters in verscheidene koren en brengen bezoek aan zieken. Zr Antonia-Marie is betrokken bij de organisatie van het religieuzenberaad dat regelmatig in Boxtel (Molenweide) samenkomt. Zr Antonia-Marie houdt een actuele

kroniek bij en is sinds enige tijd intensief bezig met de geschiedschrijving van de Nederlandse provincie. Ze streeft ernaar om samen met een vertrouwde, betrokken journaliste in het najaar (2004) een lezenswaardige brochure te publiceren. Door haar historisch speurwerk staat zr Antonia-Marie vaker stil bij de grote omwentelingen die zich in die 80 jaar van de Nederlandse congregatie hebben voorgedaan. Ze blijft zich verwonderen over de ingrijpende veranderingen in maatschappelijk en religieus opzicht en is heel blij met de toegenomen mondigheid en autonomie van zusters. Zr Antonia-Marie: *We mogen nu zelf onze tijd indelen en onze prioriteiten stellen. We hebben individueel én gezamenlijk een rijpingsproces doorgemaakt, waarin we geleidelijk toegroei-den naar meer verantwoordelijkheid. De contacten met de medezusters in Beverwijk en met de familie zijn heel hartelijk.* Zr Antonia-Marie is erg trots op al haar verwanten, met name ook op haar broer, die al decennialang in Merauke (Papoea) werkt, waar hij aartsbis-schop is. De laatste jaren laat zijn gezondheid te wensen over, maar er is helaas nog geen opvolger gevonden. Zr Antonia-Marie: *Wat onszelf betreft maken we ons niet nodeloos ongerust voor de dag van morgen, al wordt er natuurlijk wel nagedacht over de toekomst. Wij hebben tot dusverre nog altijd onze eigen zusters verzorgd. We hopen dat onze laatste zusters uiteindelijk in een kloosterverzorgings-huis terecht zullen kunnen. We beleven iedere dag als een geschenk en we vertrouwen ons toe aan de Heer.*

Bronnen

De tuin van de zusters ligt er prachtig bij. Zij zijn er dan ook heel intensief mee bezig. Zr Antonia-Marie: *Die natuur spreekt tot ons en is het hele jaar door een grote bron van inspi-ratie. Na een regenbui buigen de bloemen hun kopjes, maar bij het eerste zonnestraaltje*

komen ze weer overeind. Binnenkort gaan we het Afrikanenzaad zaaien. Het tuinieren is heerlijk ter ontspanning. Snoeien doet groeien. Dat het na maanden van schijnbare rust in de lente zomaar steeds weer begint. Daarover blijven we ons verwonderen. Het is toch een duidelijk teken.

Zr Antonia-Marie: *We putten onze kracht uit de bronnen van de Verlosser. Tijdens een vakantie hebben we stilgestaan bij een bron in het bos. Ik schoof er wat zand overheen, maar het water kwam er zo snel weer doorheen. Voor ons is Jesaja hoofdstuk 12 natuurlijk een heel centrale tekst, het is danklied en hymne in een. Een bron stroomt verder en zo is het onze opdracht om goedheid, barmhartigheid en vergevingsgezindheid door te geven aan ande-ren. De bron van stromend water is uiteraard een heel krachtig symbool. Denk maar aan het verhaal van de Samaritaanse aan de bron. Geef mij te drinken van u. Het goddelijke is een bron met eeuwigheidsgarantie.*

Niet enkel in de natuur, maar juist ook in het contact met mensen kan ze God ervaren. Zr Antonia-Marie: *Soms gaat er iets van mensen uit dat je verstand te boven gaat. Zo heeft mijn zus een langdurig en pijnlijk ziek bed doorge-maakt. Maar nooit kwam er een onvertogen woord over haar lippen. Ze was zo krachtig. Wat mij ook inspireert zijn teksten van mystici als Reinalda van Eymeren en Joannes van het Kruis: Hoe goed weet ik de bron die welt en stroomt, al is het nacht. Die eeuwige bron ligt in verborgenheid, maar ik weet de weg die mij erheen geleidt, al is het nacht. Dus juist als het moeilijk is dan kun je kracht putten. Iets van dat Onnoembare en Onzegbare wil je graag doorgeven.*

Jesaja 12

Loflied van de geredden

1. Op die dag zult u zeggen:

‘Ik loof U, HEER; U was woedend op mij,
maar uw woede is bedaard en U hebt mij getroost.

2. God is mijn redding! Ik vrees niet, ik ben vol vertrouwen:
de HEER is mijn sterkte en kracht, Hij is mijn redding geworden.’

3. En u zult vol vreugde water putten
uit de bronnen van de redding.

4. Op die dag zult u zeggen:
‘Loof de HEER, roep zijn naam,
maak onder de volken zijn daden bekend,
verkondig zijn hoogverheven naam.

5. Zing voor de HEER, want Hij deed grootse dingen,
laat het bekend zijn over heel de aarde!

6. Juich en jubel, bewoners van Sion:
de Heilige van Israël is groot in uw midden!’

(Willibrordvertaling)

Bestuurswisselingen

Missiezusters Dienaressen van de Heilige Geest

Het provinciaal bestuur van de Missiecongregatie heeft de volgende zusters benoemd:

Zuster Marie José Geurts, provinciale overste,
Zuster Gré Rood, assistente van de provinciale overste,
Zuster Theomara Barendse, raadslid,
Zuster Thérèse Sander, raadslid
Zuster Michèle van Ommen, raadslid

Broeders van Onze Lieve Vrouw van Zeven Smarten

Tijdens het congregatiekapittel op 7 februari werd een nieuw bestuur gekozen:

Broeder Amatus Meurders, algemene overste,
Broeder Theo Blokland, plv. algemene overste,
Broeder Gilbert Koster, bestuurslid

Zusters Franciscanessen van de Heilige Familie

Op het Regionale Kapittel van 7-8 maart heeft het Generaal bestuur van de Zusters Franciscanessen de volgende zusters voor onbepaalde tijd benoemd:

Zuster Elise Grol, Regionale Overste,
Zuster Antonella van Benten, Vicarie
Mevrouw M. Duivesteijn, bestuurslid

Missionarissen van Mill Hill

De Missionarissen van Mill Hill hebben onlangs een nieuw bestuur gekozen:

Father Jan van Luijk, regionale overste,

Father Pierre Spanjers, vice-regionaal

Father Arie Braak, raadslid,

Brother Martien van Leeuwen, raadslid

Father Anton Wenker, raadslid

Gezelschap van het Goddelijk Woord

Het generaal bestuur van het Gezelschap van het Goddelijk Woord (SVD) heeft, na keuze en op voordracht van de medebroeders, een nieuw provinciaal bestuur van de Nederlands-Belgische provincie benoemd.

Pater Kees Maas, provinciaal,

Pater Koos van Schie, vice-provinciaal,

Pater Marcel Heyndriks, admonitor,

Broeder Jeu Bouten, raadslid

Pater Koos van Dijk, raadslid,

Pater Leo van der Helm, raadslid

Pater Bert Wooning, raadslid

Gemeenschappelijke Noviciaatswerking en Initiatiejaar Seminarie (G.N.W)

Dit vormingsinitiatief zal eind september 2004 – na één jaar onderbreking door gebrek aan kandidaten - opnieuw van start gaan onder leiding van P.Nicolaas Gorts, norbertijn van Postel, en Zr.Karine Willems van het Convent van Betlehem van Duffel. Omwille van praktische redenen vindt het dan ook zijn nieuw onderkomen in de abdij van Postel.

De G.N.W richt zich tot alle mannelijke en vrouwelijke novicen van Nederland en België, maar ook tot alle initianten voor de diocesane seminarieopleiding.

Naast een aantal basiscursussen bestaat een deel van het programma uit een reeks inleidingen en getuigenissen gegroepeerd onder drie grote thema's: 1) In welke wereld leven wij?; 2) In welke Kerk leven wij? en 3) Aspecten van religieus gemeenschapsleven en het leven van een priester.

Het aanbod omvat 22 lesweken verspreid over twee dagen per week (maandag en dinsdag) en drie trimesters. Het is de bedoeling dat het aangeboden in het thuisnoviciaat verder verwerkt wordt. Om deze verwerking optimaal te kunnen begeleiden wordt verwacht dat de novicemeester(es) of een opleidingsverantwoordelijke mee het programma volgt. Voor de novicen en initianten is de G.N.W méér een gebeuren dan een af te werken lesprogramma. Het is immers ook samen bidden en liturgie vieren, samenzijn in uren van sport en ontspanning met leeftijdgenoten. De confrontatie met andere spiritualiteiten kan de eigen keuze alleen maar dieper doen begrijpen, uitzuiveren en bevestigen.

Voor meer inlichtingen of een programmaboekje :

G.N.W., Abdij Postel, Nicolaas Gorts o.praem, Abdijlaan 16, 2400 Mol

tel:014/ 37 81 21 / fax:014/ 37 81 23 / e-mail : nicolaasgorts@hotmail.com

Snuffelstage voor geïnteresseerde jongeren

In het kader van Roepingenzondag (2 mei 2004) is er door verschillende kerkelijke instellingen een unieke samenwerking gestart teneinde geïnteresseerden een zogenaamde snuffelstage aan te kunnen bieden. In deze bijdrage komt een van de initiatiefnemers, franciscaan Hans van Bommel, aan het woord. Zelf heeft hij eigenlijk ook een soort snuffelstage gedaan, al werd dat indertijd anders genoemd.

Vieringen voor drugsverslaafden

Vlak voor de kerst haalde hij het nieuws met een kerkdienst voor drugsverslaafden. De kerk is geen kopie van de Rotterdamse Pauluskerk van dominee Visser. In de Maria van Jessekerk van Delft mag geen bier worden gedronken of een naald worden aangebracht. "Dat doen ze maar in het drugscentrum hier om de hoek," zegt pastor Hans van Bommel. "We bieden ze even wat rust, een goede maaltijd en ik houd hen voor dat als Jezus vandaag in Delft zou zijn, hij niet bij de burgemeester op bezoek zou gaan, maar bij hen. Dat hebben ze nodig want ze zijn door deze maatschappij uitgekotst. Het is kennelijk voor velen heel lastig om de mens achter zijn verslaving te blijven zien." Hans van Bommel hoopt vaker een dienst voor drugsverslaafden te kunnen gaan houden. "De meeste verslaafden zijn ontheemd en dag in, dag uit op zoek naar eten, drugs en een plek om te slapen. Bij ons krijgen ze eten en rust. De diensten bestaan uit het zingen van een paar liedjes, een korte overweging en voorbeden. Dat laatste is erg mooi. Sommige verslaafden roepen voor wie of wat ik voorbede moet houden, anderen komen dat in mijn oor fluisteren. Ik vat dat dan in gebed samen. Met zijn zestigen zijn ze tijdens het gebed opeens muisstil. Ontroerend is dat. Voor mij zijn dat momenten dat ik de aanwezigheid van God ervaar. Een kracht van Boven is bij die mensen."

Hans van Bommel weet wat er op straat speelt. "Er zit gewoon tuig tussen de verslaafden. Sommigen jatten als raven en doen alles wat God verboden heeft. Dat moet bestraft worden.

Ik zeg ook altijd tegen ze: 'betaal die kruidenier nou gewoon want die man werkt er ook hard voor'. Ik heb niet de illusie dat ik verslaafden in hun wezen kan veranderen. Ze zijn als mens zo geworden. Aan hun voorgeschiedenis verander je weinig meer, wat je nu nog kunt doen is hun gedrag een beetje bijsturen, beetje correctiewerk. Klinkt heel oubollig wat ik nu zeg, maar geloof me: het gezin is de hoeksteen van de samenleving."

Gegrepen door God

Drugspastor is de titel die Van Bommel door zijn werk heeft verworven. De voormalige chef-verkoop bij de HEMA is nu franciscaan en diaken in de Rooms Katholieke Kerk. "Ik ben pas op latere leeftijd geroepen of misschien kun je beter zeggen dat ik pas laat heb geantwoord. Het heeft er altijd wel ingezet, maar ik heb het altijd onderdrukt. Ik had een alleraardigste carrière opgebouwd, was een fanatiek verkoper met een goede babbel en veel vakdiploma's. Op mijn veertigste begon ik op mijn leven terug te kijken, een gevoel van 'er moet toch meer zijn dat dit' overviel me. Het commerciële aspect in mijn werk begon me steeds meer tegen te staan, mijn leidinggevende vond me 'te sociaal' worden en steeds vaker trof ik mezelf mijmerend aan. Achteraf gezien is het contact met God in fasen gegroeid. Ik heb op het klein seminarie gezeten, verschillende korte perioden in kloosters doorgebracht en ik zocht van tijd tot tijd gelegenheden op om met mensen over God te kunnen praten. Zo'n tien jaar geleden zag ik op televisie een campagne om voor een jaar mee te leven in een franciscaner klooster. Dat durfde ik wel aan. Na een half jaar in het klooster voelde en wist ik dat God mij te pakken had en aanvaardde ik mijn roeping."

Zijn passie voor mensen heeft de 54-jarige diaken overgebracht op de jeugd van Delft. Ze heten M25 (spreek uit: *M twentyfive*); een verwijzing naar Matteüs 25. "Het is onzin om te denken dat jongeren niet met zingeving en spiritualiteit bezig zijn. De jongeren van M25 bakken pannenkoeken voor daklozen, gaan

naar de film met kinderen van kansloze ouders en ga zo maar door. Diaconie in zijn puurste vorm als het ware gezicht van de kerk. Alleen met het instituut kerk hebben ze niet zoveel, wat heel begrijpelijk is want daar wordt alleen maar gepraat over het tekort aan priesters en het samenvoegen van parochies en kerken. Het lijntje met God ontbreekt daarin wel eens. De kerk moet er voor oppassen geen elitair clubje te worden, waarin mensen samenkomen die wel bidden voor de drugsverslaafde maar er nog nooit eentje hebben ontmoet. Het zou goed zijn als de kerk meer oog zou hebben voor de jeugd en haar frisse spiritualiteit."

Een week snuffelen

Hans van Bommel ofm is een van de contactpersonen voor de zogenaamde Snuffelstage, een experiment in het kader van Roepingen-zondag. Hierbij wordt jongeren de mogelijkheid geboden om gedurende een week kennis te maken met verschillende werkvelden. Het project richt zich op iedereen die eraan denkt het roer om te gooien en te kiezen voor een koersverandering. Mensen die een beroepsopleiding geheel of gedeeltelijk hebben afgerond en mogelijk al enige werkervaring hebben, en die erover denken een theologiestudie te beginnen of die aansluiting zoeken bij een religieus instituut. Maar ook wie op het punt staat een keuze te maken na de middelbare school, kan in aanmerking komen voor een Snuffelstage. Voordat de radicale keuze wordt gemaakt, is er nu de kans om eerst te proeven aan dat nieuwe leven door een week mee te lopen met pastores, religieuzen of catecheten.

Er zijn twee stagevormen, die inhoudelijk overlappen:

- wie zich richt op de praktijk alleen, gaat na elke werkdag 's avonds naar huis;

- wie wil kennismaken met de praktijk, en daarnaast ook nadenkt over intreden in een religieus instituut, verblijft tijdens de hele stage binnen die religieuze leefgemeenschap.

Bij beide mogelijkheden werkt de stageair(e) gedurende vijf aaneengesloten dagen samen met iemand voor wie de liefde voor God en de medemens centraal staat. Dit kan iemand zijn die werkt als pastor op straat of in een parochie, als geestelijk verzorger in een instelling, als docent op een middelbare school, als opbouwwerker in een achterstandswijk. Wie stage loopt vanuit een van de leefgemeenschappen, verblijft daar gedurende de stage. Zij bieden de "meelopers" niet alleen bed, bad en brood, maar ook een luisterend oor en kunnen advies geven over eventueel te nemen stappen.

De Snuffelstage is een samenwerkingsverband van:

- Bisdom Rotterdam
- Konferentie Nederlandse Religieuzen
- Diakenopleiding Bisdom Rotterdam
- Franciscanen, Delft
- HIRCOS (Haagse Internationale Religieuze Gemeenschap Schilderswijk), Den Haag
- Jezuiten, Delft
- Karmelieten, Dordrecht
- Missionaries of Charity (zusters van Moeder Theresa), Rotterdam
- Passionisten, Haastrecht
- Paters van de Heilige Harten (wereldlijke tak), 's-Hertogenbosch
- Priesteropleiding Vronesteyn, Voorburg
- Salesianen van Don Bosco, Voorburg
- en diverse scholen en instellingen.

Contactpersonen: Hans van Bommel ofm 015-2151059 en Willien van Wieringen 079-3167085. E: snuffelstage@bisdomrotterdam.nl
Kijk ook op: <http://www.bisdomrotterdam.nl/kerkenwerk> of <http://www.roepingenzondag.nl>

In gesprek met Fien Bosgoed over gentechnologie derde (ingekorte) artikel in de reeks van vijf over gentechnologie

Riky Schut en Dinie van 't Erve zijn op bezoek bij Fien Bosgoed. Fien is 52 jaar oud en runt samen met haar man Theo een boerderij. Zij hebben vier kinderen in de leeftijd van 17 tot 23 jaar, die nog thuis wonen en studeren. Geen van de vier heeft momenteel interesse om de boerderij over te nemen. Fien is naast boerin ook verpleegster. Ze heeft een aantal jaren in een zorgcentrum gewerkt. Sinds mei werkt ze voor 80 % in het Juliana ziekenhuis in Apeldoorn. Daarnaast heeft ze de zorg voor het huishouden en melkt ze de koeien als ze dat kan regelen met haar werk. Wij leggen Fien een aantal vragen voor.

Hoe en wanneer begon je interesse voor gentechnologie?

In 1997 ontdekte ik dat koeien resistent werden tegen antibiotica. Bij koeien die uierontsteking kregen werd het celgetal in de melk verhoogd. Antibiotica hielp niet voldoende, de melk mocht niet meer geleverd worden en deze koeien moesten worden geruimd. Daar stond je machteloos tegenover. Ik maakte me er zorgen over dat mensen ook resistent kunnen worden tegen antibiotica. Dat is heel gevaarlijk. Mensen moeten weerstand opbouwen om niet ziek te worden en dus gezond eten. Wij als boeren hebben de verantwoordelijkheid om gezonde producten aan te bieden. Daarom vond ik het belangrijk dat er minder antibiotica gebruikt werd in de landbouw.

Ik heb een project ingediend bij het ministerie van landbouw over het verminderen van antibiotica en chemie in de landbouw. Er belde iemand op van het ministerie dat het een goed en leuk project was, maar dat het te vroeg was voor zoiets. Ik kreeg toen van iemand de suggestie om het voorstel bij het ministerie van VROM in te dienen. Dat heb ik gedaan en het advies was om verder te gaan met mest en voeding maar de antibiotica en de chemie te laten vallen. Met hulp van een adviesbureau heeft er veel onderzoek plaats gevonden. In Wageningen ging men met het project verder,

met het doel om tot gezonde producten te komen voor mens en dier.

Sinds wanneer zitten ggo's (genetisch gemodificeerd organisme) in het veevoer en in ons voedsel?

In 1997 is een boot met gemanipuleerde soja in Nederland binnen gekomen voor veevoer. Greenpeace heeft geprobeerd om de boot tegen te houden. Mais en koolzaad volgden. Het invoeren van gemanipuleerde producten gaat geleidelijk. Sinds 2003 wordt het in Europa ook toegelaten in ons voedsel, gemengd met 0,9 % genetisch gemanipuleerde producten..

Is het noodzakelijk om gewassen te telen die genetisch zijn veranderd?

Met welk doel wordt het gedaan?

Het is niet noodzakelijk om deze gewassen te telen. Er is genoeg voedsel op de wereld, als het maar beter verdeeld zou worden. Honger is een kwestie van armoede, van geen geld hebben. Het Vaticaan zegt wel dat door ggo's de honger en de armoede in de wereld kan worden opgelost, maar daar ben ik kwaad over. Vroeger hadden de boeren in het Zuiden elk jaar zaden uit het graan van het jaar daarvoor. Nu is het de bedoeling van de multi-nationals het zaad steriel te maken met een terminatorgen, waardoor het zaad maar één jaar gebruikt kan worden. De boeren en boerinnen worden daardoor afhankelijk gemaakt en armer omdat ze elk jaar nieuw zaad moeten kopen. Gentech wordt toegepast om macht te krijgen over het voedsel. Vooral Amerika wil alles opleggen en gebruikt trucs om gen-tech te introduceren. Zo maak je mensen afhankelijk van anderen.

Waarom ben je zo bezorgd over ggo-voedsel?

Gen-tech wordt ons opgedrongen. Je hebt geen keuze. Ik ben niet tegen genetische manipulatie. In sommige medicijnen, bijvoorbeeld insuline, heeft het een goede uitwerking. Bij medicijnen wordt er veel onderzoek gedaan en getest en je hebt de keuze om ze te gebruiken of niet. Bij voedsel ligt dit anders. Je bent verplicht het te eten, en er is veel minder onder-

zoek gedaan. Er moet veel meer onderzoek komen; nu worden mensen als proefkonijn gebruikt. Ook Nederland heeft miljoenen besteed aan gen-tech en dit geld aan bestaand onderzoek onttrokken.

Heeft die bezorgdheid ook met je geloof te maken?

Vanzelfsprekend. Je bent verantwoordelijk voor het voedsel dat je produceert. Het gaat ons niet alleen om de opbrengst maar ook om de vraag: waar ben je mee bezig. Is het verantwoord wat we doen. Zo ook zouden de chemieconcerns die genetisch gemanipuleerd zaad op de markt brengen verantwoordelijkheid moeten nemen voor de gevolgen. Als er iets mis gaat moeten zij aansprakelijk gesteld kunnen worden, maar dat is heel lastig.

Europa heeft heel lang een moratorium gehandhaafd tegen invoer van ggo-voedsel en veevoer. Hoe zit het daar nu mee?

Een moratorium is een tijdelijke maatregel om het ggo-voedsel in Europa tegen te houden.

Onder druk van de VS van Amerika heeft Europa besloten het moratorium op te heffen en nu toch ggo-voedsel op de Europese markt toe te laten. We moeten het overheidsbeleid van de ministeries van Landbouw en Volksgezondheid nu goed in de gaten houden, inspraak hebben en eventueel actie voeren.

Hoe wordt door boeren en boerinnen gedacht over ggo?

Velen van hen zijn niet geïnteresseerd. Ggo is ook een moeilijke materie. Wat ons opgevallen is dat er ook heel weinig voorlichting gegeven wordt over genetische manipulatie en de gevolgen ervan. Aan hen is ook nooit gevraagd of zij ggo-veevoer willen hebben en hen is ook niet gezegd wat dat betekent voor de bodem. De land- en tuinbouworganisatie heeft hier een taak laten liggen. Als wij ons verhaal vertellen, dan vindt men het interessant en wordt er bewuster nagedacht en erover gelezen.

Fien bedankt !

Reacties zijn welkom bij Dinie van 't Erve, Noordewierweg 183, 3812 DE AMERSFOORT, email: dinie@communititeit-stjan.nl

Werkgroep rondom de Landbouwproblematiek T. 0485 – 575530
p/a/ WRGV, dr. Peelenstraat 6, 5831 EG Boxmeer

Waarde(n) van het land

De landbouwsector draagt jaarlijks zo'n 40 miljard euro bij aan de Nederlandse economie (BNP). Dat bedrag is de laatste decennia steeds gegroeid, terwijl het aantal boerenbedrijven sterk is afgenomen. Boeren en tuinders blijken goede ondernemers te zijn. Hun inzet voor het bedrijf en de verbondenheid met hun werk zijn groot. Het imago van de landbouw is echter niet onverdeeld positief. De schaalvergroting maakte de productie van grote hoeveelheden melk, boter, groenten en vlees mogelijk, maar die groei riep ook vragen op naar de grenzen ervan. Naast boeren en tuin-

ders, de traditionele bewerkers van de aarde, doen ook anderen aanspraak op het natuurlijk gebied: woningbouwers, recreanten en natuurbeschermers. Uit het in opdracht van LTO-KNBTB gehouden onderzoek blijkt dat de motieven en idealen van boeren en tuinders maar zeer ten dele worden bepaald door economische aspecten. Heel andere waarden, zoals verantwoordelijkheidsgevoel voor natuur en verantwoorde voedselproductie, vormen de stuwende kracht voor agrarische ondernemers.

Boeren en boerinnen hebben het niet gemakkelijk, maar ze zijn wel gedreven. Wat drijft hen? Eigenlijk wisten we tot op heden niet wat mensen ten diepste beweegt om, ondanks alle problemen, in de agrarische sector werkzaam te zijn en te blijven. De KNBTB (de Katholieke Nederlandse Boeren en Tuinders Bond) - onder de vlag van het VKMO (het Verband van Katholieke Maatschappelijke Organisaties) - wilde met een onderzoek deze lacune opvullen. Dertig boeren, boerinnen en tuinders werden in het onderzoek betrokken. Zij kwamen uit alle delen van het land, uit verschillende bedrijfstakken ongeacht hun al dan niet gelovige achtergrond. Het is niet gemakkelijk om aan te geven waarom je doet wat je doet. Beweegredenen zijn vaak zo vanzelfsprekend, dat ze moeilijk zijn te onderkennen. Maar de gedrevenheid in al zijn veelvormigheid kwam tijdens de gesprekken aan bod.

Uit die gesprekken bleek dat boeren en tuinders heel spiritueel in het leven staan. Dat zien we terug in de gedrevenheid om zorgvuldig te handelen, het inzetten van vaardigheden, de wil om zo preventief mogelijk op te treden, het aangaan van een uitdaging, en om innovatief te werken. Agrariërs beleven hun werk niet als willekeurig. In zekere zin komt hun diepste identiteit tot uitdrukking in hun werk. Voorts voelt men zich verantwoordelijk voor het product, de consument, de sociale omgeving, het handhaven van harmonie in de buitenwereld en in een zorgzame houding. Agrariërs hebben er genoeg in te zorgen voor het welzijn van planten, dieren en mensen die zij dagelijks ontmoeten, maar ook voor het welbevinden

van de mensen die hun producten consumeren of zich verplaatsen door het landschap dat zij mede vormgeven. Agrariërs ervaren hun werk als een roeping. Een melkveeboer: "Daar zitten je wortels. Dat voedsel produceren, dat wil je gewoon doen. Dat is gewoon een roeping. Het brengt zin in je leven. Dat moet je doen, daar kun je iets voor betekenen." Tenslotte kwam in de interviews ook een expliciet verwoorde spiritualiteit aan bod. Dat zien we in de onderlinge verbondenheid die men voelt met de natuur en het leven, het onderdeel zijn van iets groters, in expliciete verwijzingen naar een of andere naam voor God, door het nabije omgaan met leven en dood het diepere aspect van het leven leren zien, en het vertrouwen in het leven. Boeren en tuinders zien de natuur, de planten en de dieren als Gods schepping, waarvoor de mens verantwoordelijk is. Daarom kunnen zij zich niet indenken dat je boer kunt zijn zonder liefde voor akker en vee. Een boerin op een kippenbedrijf: "Je bent dicht bij het Zijn. Je bezig zijn, je spiritualiteit, bezig zijn met de wezenlijke dingen van het leven. Niet van hebben en meer en groter. Ja, die hele kleine dingen, de liefde voor de natuur, dat zijn dingen die heel belangrijk zijn. Dat is ook spiritualiteit."

De spiritualiteit van de plattelandsbevolking is niet zozeer verbaal, maar wordt veeleer geleefd in de omgang met het natuurlijke leefmilieu. Deze agrarische spiritualiteit is voor ons allen van levensbelang en dient derhalve gekoesterd te worden. Een Nederlandse samenleving zonder boeren is immers een regelrechte nachtmerrie.

Onderzoeker G.H. M. Mertens, Medewerker Titus Brandsma Instituut. Het onderzoek zal worden gepubliceerd door het VKMO. T: 073 – 6134140. E: vkmo@wxs.nl Op 14 juni aanstaande vindt er een studiedag plaats rond deze thematiek.

Vraag & Aanbod/Diversen

Museum zusters Franciscanessen van Oirschot

Op vrijdag 2 april vond de officiële opening plaats van het nieuwe museum van de zusters Franciscanessen van Oirschot door de burgemeester van deze gemeente. Dit museum geeft een beeld van de geschiedenis van de congregatie.

Het museum (Koestraat 37, 5688 AG Oirschot) is op afspraak te bezichtigen. U kunt daartoe contact opnemen met mevrouw W. van Casteren, bestuurssecretaresse. T: 0499-575151.

Het goede leven

In de Nederlandse kranten is weinig aandacht voor religie, kerk, filosofie en spiritualiteit. En in tijdschriften die gaan over geloofszaken, is nooit iets te lezen over de actualiteit. Om in die behoefte te voorzien, is de weekkrant Het goede leven opgericht. De krant zet geloofs-

vraagstukken in actueel perspectief, en benadert de actualiteit vanuit geloofsbeleving. Het is gemaakt door journalisten die ander nieuws willen brengen. Het goede leven is een waardevolle aanvulling in ieder gezin en op iedere leestafel.

Een gratis exemplaar kan opgevraagd worden via www.hetgoedeleven.com of via telefoonnummer 0800-0997790.

Tentoonstelling Wereldmuseum

Vanaf 13 mei t/m 1 augustus aanstaande vindt in het Wereldmuseum Rotterdam de fototentoonstelling plaats van het project IDOLS. Kinderen van voddenrapers die wonen en werken op de grootste vuilnisbelt van Indonesië uit Bantar Gebang in Indonesië, die onder mensonterende omstandigheden werkten op de vuilnisbelt, kregen een unieke kans aangeboden hun idolen te fotograferen

Wereldmuseum Rotterdam
(www.wereldmuseum.rotterdam.nl)

In het wereldmuseum Rotterdam staan ontmoetingen en cross culturele inspiratie centraal. Het museum prikkelt en verrast met eigentijdse én historische culturen van veraf en dichtbij. De bezoeker komt hiermee in contact via bijzondere tentoonstellingen en evenementen.

Willemskade 25, 3016 DM Rotterdam, T 010 - 270 71 72
Openingstijden: dinsdag t/m zondag 10.00 - 17.00 uur en op feestdagen

Site over vrouwenwijding

Zuster Theresia Saers jmj is medewerkster aan de website <http://www.womenpriests.org>, een internetbibliotheek in tien talen met als onderwerp de wijding van vrouwen in de katholieke

ker. Alles wat hierover in de kerkgeschiedenis te vinden is wordt hier gepubliceerd: de wijdingsgebeden, die ongeveer 1000 jaar zijn gebruikt voor het wijden van diakens en dia-

conessen, teksten van kerkvaders, van Concilies, teksten van klassieke en hedendaagse theologen. De site heeft geïnteresseerden veel te bieden. Zuster Theresia Saers jmj, die al jarenlang studie maakt van Maria Magdalena,

heeft zelf ook een site: <http://home.tiscali.nl/zustervannu/>. [WvdV: URL klopt niet – tilde teken]. Beide sites zijn ook als links aanwezig op de knr-site.

Norbertijnse website vernieuwd

Het is de moeite waard om eens te surfen naar www.abdijvanberne.nl, de vernieuwde site van de norbertijnen met veel informatie over activiteiten, spiritualiteit en geschiedenis. Bekende

mensen van de abdij geven hun visie in de steeds wisselende ‘bovenhoek’.

Op de actuele pagina vindt u ook het laatste nieuws op kerkelijk gebied.

Franciscaanse website vernieuwd

De website van de franciscanen in Nederland is vernieuwd. Blikbanger op de homepage (www.franciscanen.nl) is een selectie van artikelen uit het laatste nummer van het blad ‘Frappant’, dat zes keer per jaar bericht over ontwikkelingen in de franciscaanse broederschap. Wie doorklikt naar het onderdeel ‘fran-

ciscanen in het nieuws’, treft daar actueel nieuws uit ‘Frappant’ aan. Na iedere nieuwe editie worden de webpagina’s ververst. De oude selecties blijven bewaard in een archiefje. Een abonnement op de schriftelijke versie van Frappant is gratis. Aanmelden kan via e-mail: provinciaalaat@franciscanen.nl

Woonruimte

“Gelukkig de mens
die zijn naaste in al diens broosheid
draagt,
zoals hij door hem gedragen zou willen
worden
als hij in een zelfde toestand zou
verkeren.”

Huize Portiuncula/La Verna

Huize Portiuncula en La Verna zijn van oorsprong kloosterverzorgingshuizen. Beide huizen zijn gelegen in Wijchen (bij Nijmegen). Zij bieden vraag-gerichte zorg vanuit het Christelijke gedachtegoed en toegesneden op de persoonlijke situatie van mensen.

Huize Portiuncula staat open voor vrouwen, die lid zijn van een religieus instituut en voor vrouwen, die zich thuis voelen in een religieuze leefsfeer. Op korte termijn bouwt LuciVer een nieuw woonzorg-complex voor Portiuncula. De religieuze leefsfeer en de vraaggerichte zorg- en dienstverlening blijven gegarandeerd.

La Verna staat open voor mannen en vrouwen, die lid zijn van een religieus instituut en voor mensen, die zich thuis voelen in een religieuze sfeer.

Informatie huize Portiuncula: mevrouw Th. Wagemakers (locatie-manager) T: 024-6413844
Informatie La Verna: de heer F. Driessen (locatiemanager) T: 024-6413141

“Boeken steunen mensen”

Bent u op zoek naar een goede bestemming voor uw overvloedige boeken?

De Stichting “Boeken Steunen Mensen” zamelt ze in voor een goed doel.

De stichting heeft ten doel het verlenen van financiële hulp en steun aan particuliere ontwikkelingsprojecten in het algemeen, waarbij de aandacht in het bijzonder gericht zal zijn op projecten met betrekking tot kansarme kinderen en jongeren.

In de praktijk gelden de volgende criteria voor de keuze van begunstigde projecten:

- kleinschalige projecten, danwel duidelijk herkenbare deelprojecten van grotere projecten
- voor kansarme kinderen
- in de derde wereld
- voor de aanschaf van basis-voorzieningen

Voorbeelden van begunstigde projecten van de laatste 4 jaar zijn: de bouw van scholen in

Gambia, Ghana en Peru en een blindenschool in Tibet, de ondersteuning van een project voor straatkinderen in Rio de Janeiro en een tehuis voor verstandelijk en lichamelijk gehandicapte jongeren in Suriname, de bouw van een tehuis voor kinderen en zwangere, ongehuwde meisjes in India en de bouw van waterputten bij een kindertehuis in Burkina Fasso.

De stichting genereert de gelden door de verkoop van (om niet) ingezamelde boeken, platen en platenspelers. De jaarlijkse netto-opbrengst varieerde de afgelopen vier jaar tussen €34.000 – 41.000 (!) per jaar.

Wekelijks worden de ingezamelde boeken en platen door 21 vrijwilligers gesorteerd. Daarvoor is beschikbaar de zolderverdieping (800 m²) van het Trappistenklooster “Ullingsheide” in Tegelen.

Secretariaat Stichting “Boeken steunen mensen”: Constantijnlaan 5, 5926 TK Venlo, (077) 3230738

Projecten

Epafra

Hulp aan Nederlandse gevangenen in het buitenland

Het bezoeken van gevangenen behoort tot de klassieke werken van barmhartigheid, waartoe het Evangelie uitnodigt. Sommige religieuze instituten, zoals de zusters Dominicanessen van Bethanië, rekenen gevangenenbezoek expliciet tot hun apostolaat. Door de wereldwijde globalisering lopen overal op de aardbol Nederlanders tegen de lamp. Het gaat daarbij

vaak om drugsgelateerde criminaliteit. Nederland is een belangrijk distributiepoint van hard- en softdrugs en mondiaal koploper in de productie en export van synthetische drugs. Nederlanders zijn daardoor internationaal zo berucht dat de douane in veel landen bij voorkeur Nederlanders uit de rij pikken voor een bagagecontrole. Momenteel verblijven ruim

2200 gevangenen in buitenlandse gevangenis-
sen. Wanneer je dat omrekent naar het aantal
inwoners dan steekt Nederland met kop en
schouders boven de rest van de wereld uit.

Soms krijgen Nederlandse gedetineerden in
het buitenland een gezicht. Uitgebreide aan-
dacht van de media was er bijvoorbeeld voor
Johannes van Damme in Singapore, Hans van
Dam in India, de twee Hennies uit Turkije of
Machiel Kuijt in Thailand. De meeste Neder-
landse gedetineerden komen echter niet in de
publiciteit. Zij zitten hun lange celstraffen uit
onder veelal erbarmelijke omstandigheden.
Buitenlandse gevangenen hebben het vaak
moeilijk. Contacten met het vaderland verlo-
pen meestal moeizaam. Het isolement waarin
zij verkeren is groot. Dan zijn tekenen van
betrokkenheid vanuit Nederland vaak zeer
welkom.

Hulp

Stichting Epafras verleent hulp aan Neder-
landse gedetineerden in het buitenland. Zij
werd twintig jaar geleden opgericht op initia-
tief van dominee Joop Spoor. Epafras wordt
gesteund door het Nederlandse ministeries van
Buitenlandse Zaken en Justitie. Daarnaast
werkt de stichting samen met Prison Fellow-
ship International (PFI) en de International
Prison Chaplain Association (IPCA). Stichting
Epafras probeert door pastorale en materiële
hulp de nood van Nederlanders in buitenlandse
cellen te verlichten. Hierbij is samenwerking
met kerken, aalmoezeniers, gevangenispredi-
kanten en -directies, vrijwilligers en vertegen-
woordigers van regeringen van groot belang.

Maar niet iedereen is er van overtuigd dat je
gedetineerden goed zou moeten behandelen.
Toen ds Joop Spoor in het VARA-televisie-
programma Het Lagerhuis de stelling verde-
digde dat Nederlanders in buitenlandse gevan-
genissen hun straf (of het laatste deel daarvan)
in Nederland moeten kunnen uitzitten kon hij

niet op veel bijval rekenen. Het publiek was
het er niet mee eens en reageerde met: 'Eigen
schuld, laat ze maar stikken, ze wisten waar ze
aan begonnen!' Dat getuigt niet van barmhar-
tigheid. Gelukkig zijn er velen, die zich wel
bekommeren om anderen, die zich in de nesten
hebben gewerkt.

Naam

Toen bij de oprichting van de stichting in 1984
een naam gevonden moest worden, werd
besloten een bijbels figuur te kiezen. Het werd
Epafras, een medewerker van Paulus, een
apostel die de gevangenis van binnenuit heeft
leren kennen. Van de persoon Epafras is niet
veel bekend, maar aangenomen mag worden
dat hij Paulus in de gevangenis niet alleen
heeft gelaten. Op vijf plaatsen in de bijbel
komt zijn naam voor, in de bijbelboeken
Colossenzen, Filippenzen en Filemon.

Epafras helpt concreet door:

- het bezoeken van Nederlanders in buiten-
landse gevangenis
- het onderhouden van contacten met
familieleden die zijn achtergebleven in
Nederland
- het verspreiden van Bijbels, dag-, woorden-
en leesboeken over gevangenisbibliotheken
over de hele wereld
- het twee keer per jaar verspreiden van het
blad 'Gezant uit Nederland' met daarin
belangrijke informatie voor gedetineerden,
beziende artikelen en ontspanning
- het sturen van een kerstgroet
- het opzetten van wereldwijde netwerken van
vrijwilligers die gevangenen bezoeken
- het onderhouden van contacten met gevan-
genispredikanten en aalmoezeniers ter plaatse
- het verstrekken van eerste levensbehoeften
als toiletartikelen en vitaminen.

Stichting Epafras, Antwoordnummer: C.C.R.I. 9804, 3500 ZJ UTRECHT

T: 030-2332432 - F: 030-2342703 - <http://www.epafras.org>

Op de website vindt u ook een overzicht van de landen waar Nederlanders gedetineerd zijn.

Brief van een gevangene

Het blad *Gezant* uit Nederland is niet enkel informatief, maar fungeert ook als een soort contactblad van lotgenoten. De gevangenschap leidt tot ervaringen, gedachten en gevoelens, die anderen in vergelijkbare omstandigheden zullen kunnen herkennen. Zo schreef bijvoorbeeld ene Carl in het januari-nummer over zijn ervaringen in een Amerikaanse gevangenis. Onderstaand hebben we een fragment uit de brief overgenomen.

Veel gevangeniservaring heb ik niet. Voordat ik in 2002 in Amerika werd gearresteerd, had ik in Nederland alleen een paar dagen in een politiecel gezeten. Ik was toen nog maar net twintig. Ik dacht indertijd: dit zal me niet weer gebeuren. Maar vijftien jaar later bleek ik wel ouder maar niet wijzer. Ik zal niet zeggen dat ik hier onschuldig zit. Het gaat om een samenloop van omstandigheden die te ingewikkeld is om in deze brief uit te leggen. Naar verwachting kom ik in de loop van dit jaar weer vrij. Maar ik wil het niet hebben over hoe ik hier terecht ben gekomen, maar over hoe het hier is en vooral over hoe ik me hier voel. Natuurlijk kun je een Nederlandse gevangenis niet met de Amerikaanse *prison* vergelijken. Maar ik moet zeggen: het went. Ik heb mijn plek hier gevonden. De bewaarders hier zijn geen padvindders, maar ik weet intussen hoe ik met ze om moet gaan. Ook van mijn medegevangenen heb ik geen last. Sterker nog, met sommige inmates kan ik het heel goed vinden. Je doet veel mensenkennis op. Mensen zijn vaak anders dan je op het eerste gezicht denkt, soms slechter maar soms ook beter.

Tot zo ver geen probleem, hoor ik je denken. Alles goed? Nou, niet alles. Ik ben nooit een erg sentimenteel type geweest, laat staan familieziek. Het kostte mij al moeite te onthouden wanneer ik zelf jarig was. Maar nu ken ik alle hoogtijdagen. Ik onthoud de verjaardagen van mijn ouders, mijn broer en zelfs die van mijn ex, die ik al in geen vijf jaar heb gezien. Maar natuurlijk vier je die verjaardagen niet. Ik heb hier bijvoorbeeld aan niemand verteld dat ik jarig was. Waarom zou ik? Maar als er iemand van thuis jarig is, een familielid of een vriend, dan denk ik daar de hele dag aan. Maar het enige wat je kunt doen is een brief sturen met je felicitaties.

Vroeger gooide ik verjaardagskaarten ongezien weg. Mijn eigen verjaardag kon me net zo weinig schelen als de verjaardag van anderen. Maar nu was ik als een kind zo blij toen de post de felicitaties uit Holland bracht. Het waren er meer dan ik dacht en de gelukwensen kwamen ook van anderen dan ik dacht, van mensen van wie ik het helemaal niet had verwacht. Het deed me dus goed dat er mensen zijn die je nog niet zijn vergeten. Ik was blij terwijl er toch weinig te vieren was. Toch heb je op zo'n dag een vreemd gevoel.

Datzelfde gevoel heb ik ook als ik weet dat er in Holland iemand jarig is. En ik had het een paar maanden geleden heel sterk toen ik hoorde dat ik oom was geworden. Je leeft mee, maar je weet niet goed hoe dat moet. Schrijven, dat is het enige. In deze omstandigheden beseft je pas echt hoe belangrijk familie en vrienden zijn.

(*Gezant uit Nederland* – januari 2004, pagina 20)

Bijeenkomsten

Afscheid fraters van Utrecht

Vorige maand verhuisde het Algemeen Bestuur van de fraters van Utrecht van De Bilt

naar Malang in Indonesia, een historische stap waar tien jaren voorbereiding aan vooraf zijn

gegaan. Op 5 maart was er tijdens een drukbezochte bijeenkomst in Amersfoort gelegenheid om afscheid te nemen van de fraters. Kardinaal A. Simonis dankte de fraters die zoveel voor het aartsbisdom betekend hebben en droeg de verantwoordelijkheid voor de congregatie voer aan de bisschop van Malang. Ook KNR-voorzitter Tjeu Timmermans voerde bij die gelegenheid het woord. Onderstaand een verkorte weergave van die toespraak.

“Vanmiddag wil ik het afscheid van het Generale Bestuur van de Fraters van Utrecht uit Nederland van verschillende kanten uit belichten. Allereerst wil ik het licht laten schijnen op de geschiedenis van religieuzen, met name van de actieve religieuzen in Nederland.

De nood van mensen is veelal de aanleiding geweest dat stichters en stichteressen van religieuze instituten zich geroepen hebben gevoeld hun leven te wijden aan onderwijs, gezondheidszorg, opvoeding en andere vormen van zorg- en dienstverlening. Deze mannen en vrouwen waren mensen die bewogen waren door Gods liefde om mensen en hebben daarvan iets uitgedrukt in hun leven. Daarmee zijn talloze religieuzen, mannen en vrouwen in ordes en congregaties, de dragers en draagsters geworden van een emancipatie in Nederland. Zij hebben er toe bijgedragen dat het welzijn en het welbevinden in Nederland is gegroeid tot wat het vandaag aan de dag is. Het lijkt mij van wezenlijk belang de betekenis te onderkennen die religieuzen in Nederland hebben gehad voor kerk en samenleving. In mijn ogen is die betekenis vandaag aan de dag niet voorbij. Ik denk alleen maar aan het feit dat we her en der nieuwe bewegingen zien ontstaan die zich opnieuw oriënteren op de bronnen van waaruit deze religieuze instituten hebben geleefd en gewerkt. Zij zoeken nieuwe vormen om hun dienstbaarheid en hun solidariteit, hun liefde en hun menselijkheid een nieuw gezicht te geven.

Ik weet heel goed dat we ons in een crisis bevinden. Een crisis is echter ook een tijd om opnieuw oriëntatie te zoeken, om opnieuw

richting te vinden, om opnieuw te weten waar we voor willen staan en wat nu precies de betekenis is van religieuzen in de kerk en samenleving van vandaag. In deze zin is het een geluk dat we in staat zijn om het vertrek uit Nederland van uw congregatie-bestuur te accentueren met een mijlpaal. We zijn in een periode gekomen van herbezinning en herorientatie. We worden uitgedaagd op zoek te zijn naar nieuwe wegen en naar een nieuwe toekomst. Dit is het perspectief vanuit een Nederlandse kijkrichting.

Ik wil ook het licht laten schijnen op het vertrek van uw congregatie bestuur vanuit een andere kijkrichting, namelijk vanuit het Zuiden. We zien dat ons vanuit Azië, Afrika en Latijns Amerika iets wordt aangeboden dat zeer de moeite waard is. We zien een vitaliteit van het religieuze leven in deze delen van de wereld. Het maakt zichtbaar dat religieuzen zich nog steeds verbonden hebben met de noden van mensen. We zien dat religieuze bewegingen vanuit hun bewogenheid om God nieuwe vormen zoeken in deze delen van de wereld. Daarmee doen ze recht aan deze zogenaamde Derde Wereld en aan de volkeren aldaar. Het lijkt me noodzakelijk en onontkoombaar dat we hen een volwaardige plaats in kerk en wereld geven. Daarom vind ik het zo belangrijk dat u als congregatie besloten hebt uw zetel te verplaatsen naar Indonesië. Ik vind dat een hoopvol teken. U drukt hiermee uw waardering uit voor wat er gaande is in dit deel van de wereld. Ik vind het een teken van moed. Ik vind het ook een uitdaging. U geeft gestalte aan een kijkrichting vanuit de zogenaamde Derde Wereld. U laat zien dat datgene wat zich daar voltrekt de moeite waard is voor wereld en kerk vandaag en dat de religieuzen in die delen van de wereld ons iets hebben aan te reiken.

Graag laat ik nog een derde kijkrichting horen. Ik geloof niet dat het religieuze leven in Nederland voorbij is. Ik geloof niet dat het religieuze leven in de zogenaamde Derde Wereld zonder problemen zal zijn en zonder crises. Ik geloof in het feit dat wij in toeneemende mate uitgedaagd worden ons te bezin-

nen wat werkelijk onze bronnen zijn, waar we ons werkelijk door laten leiden, waar we ons in de kern door laten motiveren. Ik meen dat wij oprecht moeten zeggen dat wij gemeenschappelijkheid vinden wereldwijd in beweging om God en om mensen, in het doorzien van Gods plan met onze wereld en de inzet die dat van ons vraagt. Ik meen daarom dat de kijkrichting moet zijn dat wij contemplatie en actie inhoud geven in de Derde Wereld en in onze kerk en samenleving hier. Ik meen dat we daarmee een nieuwe oriëntatie aanreiken aan mensen die in onze samenleving op zoek zijn.

Tallose mensen in en buiten de kerk zoeken zin. Ze zoeken naar de betekenis van hun leven. We zien bewegingen ontstaan die op

een eigen wijze keuzes maken in deze tijd. Ze overschrijden op die manier grenzen. Ze maken zichtbaar dat de Kerk van God een veelkleurige kerk is. Ze maken zichtbaar dat de kerk van God veel groter is dan structuren en veel dieper is dan wat zichtbaar is aan de oppervlakte. Zij maken zichtbaar dat de crisis heilzaam kan zijn. Het nodigt ons uit om goed te luisteren, goed te kijken en ons te bezinnen op waar het God met mensen om gaat.

Uw reis houdt niet op in het bisdom Malang, maar gaat verder met fraters in Indonesië, in Kenya en ook hier. Van harte wens ik u als bestuur van uw congregatie goede reis!”

Tjeu Timmermans O.Carm.
Voorzitter KNR

(Mis)communicatie tussen (on)gelovigen

Op 10 maart vond in Nijmegen een symposium plaats ter gelegenheid van de faculteitsdag van de Faculteit der Theologie en het Instituut der Religiestudies. Er was een ochtenddienst in de Studentenkerk, waarin Marcus (4:1-20) centraal stond. Daarna begaf het gezelschap zich naar de aula, waar decaan Peter Nissen de dag opende met een bijzonder woord van welkom voor monseigneur De Kok en emeritus-bisschop Ernst. Vervolgens gaf hij het woord aan dagvoorzitter Lieve Troch. Voor de middag waren er lezingen door Gerard Wiegers en Aad de Jong over interreligieuze dialoog en communicatie. Voorts werd de documentaire ‘Geloof in Nederland’ vertoond. Daarin worden twee jongeren geportretteerd, de een katholiek en de ander moslim. Vooral de katholieke jongeman, een brave Hendrik, bleek bij de kijkers niet erg overtuigend over te komen. Na de middag volgden vier presentaties. Joan Hemels, communicatiewetenschapper lichtte de slogan *je beste amigo is je imago* toe. Vervolgens voerde Leo Fijen een vurig pleidooi voor het luisteren naar het verhaal van de gewone man of vrouw en voor wat hij noemde het doorbreken van de sprakeloosheid. Daarmee bedoelde hij dat katholieken moeten durven uitkomen

voor hun geloof: je hoeft niet altijd naar boven te kijken om een trotse katholiek te zijn. Fijen vindt dat we het moeten durven hebben over de ervaring van een afwezige God. Omdat de Kruispuntredactie uit ervaring heeft geleerd dat kerkelijke berichtgeving geen kijkers trekt heeft men twaalf jaar geleden gekozen voor een ommezwaai: van kerkplein naar marktplein. Nadat in Kruispunt vier bekende Nederlanders de soberheidstest (in het kader van de Vasten) hadden gemaakt bleek dat vervolgens 150.000 mensen die test op internet gingen doen, volgens Fijen het ultieme bewijs dat mensen willen weten wie ze zijn. Het aantal bezoekers van de site www.katholieknederland.nl was nog nooit zo groot geweest en is sedertdien ook op een hoger niveau gebleven dan voorheen. Dat geeft aan hoe belangrijk het medium televisie is voor bekend raken van internet sites.

Antonio Sison hield een vurig betoog over Third Cinema. Daarmee wordt een type films bedoeld, waarin mensen uit het Zuiden een link leggen tussen ideologie, cinema en bevrijding. Er werden ook enkele fragmenten getoond om dit te illustreren: *Perfumed Nightmare* over de strijd tegen het grootkapi-

taal op de Filippijnen en *Divine Intervention* over de strijd van de Palestijnen. Helma van Lierop-Debrauwer gaf de historische ontwik-

keling weer van de plaats en betekenis van religieuze elementen in de Nederlandse kinderliteratuur vanaf Hieronymus van Alphen.

Boeken & Brochures

Recent verschenen publicaties

Palliatieve zorg bij religieuzen

Zr Veerle De Belder scmm schreef een scriptie in het kader van haar theologie-studie aan de Theologische Faculteit Tilburg. Het onderwerp – palliatieve zorg bij de zusters – ligt haar zeer na aan het hart. Zij is een betrokken buitenstaander. Het gaat immers om haar eigen medezusters, die zij vanuit een theologische invalshoek bevroegt.

De scriptie is opgebouwd uit vier hoofdstukken en diverse bijlagen en telt ruim 150 pagina's.

Het omgaan met zieken en met mensen in hun laatste levensfase wordt in het eerste hoofdstuk in een historische context geplaatst. In de twintigste eeuw zien we een duidelijke verschuiving van een medisch naar een holistisch zorgmodel. Dat wil zeggen dat de zorg zich richt op fysieke, psychische, sociale en religieuze dimensies. De laatste decennia zijn er veel hospices opgericht waar terminaal zieken met zorg worden omringd. In het tweede hoofdstuk wordt beknopt de ontstaansgeschiedenis van de Zusters van Liefde geschetst en de nood aan palliatieve zorg in de huidige situatie. Het derde hoofdstuk inventariseert de literatuur, die verschenen is over het onderwerp. Het slothoofdstuk bevat een toelichting op de gehouden interviews.

De Zusters van Liefde willen graag goede palliatieve zorg verstrekken aan de eigen medezusters. Door het verouderingsproces van de zusters wordt deze zorg echter veelal gerealiseerd door mensen, die niet tot de gemeenschap behoren.

De problemen en dilemma's van zorg-vragers en zorg-aanbieders komen heel pregnant en

concreet aan de orde in de interviews, die integraal zijn opgenomen. Zr Veerle heeft gesproken met diverse zusters, de directeur van Mater Misericordiae, de coördinatrice en de teamleidster van de psycho-geriatrische verpleegafdeling. Ook met de pastor van Angeli Custodes en een contactpersoon uit Stanlislaus zijn gesprekken gevoerd. Uit die gesprekken blijkt hoezeer alle betrokkenen er naar streven de zusters in hun laatste levensfase goede zorg te bieden. Een motto dat herhaaldelijk ter sprake komt luidt: We voegen leven toe aan de dagen, niet dagen aan het leven. Verschillende gesprekspartners van zr Veerle attenderen op het gegeven dat een zieke zuster wel 30 medezusters heeft, die haar allemaal graag ter zijde willen staan: "Dat is inderdaad heel moeilijk, heel lastig ook om te coördineren. Het is zeker een probleem. Die vraag speelt ook, of vooral in de allerlaatste fase: moeten alle zusters komen om afscheid te nemen? De gedachte leeft: "wij hebben het recht om..." Maar wat vindt de zuster zelf? Zo'n grote familie kan heel onrustig zijn. Drie of vier rond een bed vaak, maar doet dit de zuster nog goed? Daar moeten we nu over nadenken. (-)En er is de vraag van de openheid en de privacy. Moet iedereen alles weten? Nee! Maar dat gevoel leeft hier wel! En dat is niet goed."

Een thema dat ook meerdere malen ter sprake komt is het feit dat sommige zusters bewust pijnbestrijding weigeren vanuit de optiek van navolging van Jezus Christus:

"Een lastiger kwestie vind ik het weigeren van bijvoorbeeld goede pijnbestrijding uit de behoefte Jezus te dienen of na te volgen die óók veel geleden heeft. De mening van de zuster die dat zo wil beleven dient gerespecteerd te worden, maar ik vind het niet gemak-

kelijk. Als je weet dat ernstig lijden medisch gezien onnodig is, dan is het heel moeilijk te zien dat een zuster er toch voor kiest.” Maar soms hebben zusters een ander motief om af te zien van pijnbestrijding, namelijk wanneer ze vrezender minder bewust, slaperig en afwezig te worden.

Een treffend gegeven in de interviews vormt ook de eenzaamheid onder de zusters: “Sommige zusters zijn écht heel erg eenzaam. Ze kunnen met niemand delen wat hen diep van

binnen bezighoudt. Ze voelen dat ze alleen staan in wat hen zo ter harte gaat.”

Deze scriptie is van belang voor eenieder die betrokken is bij de zorg voor religieuzen in de laatste levensfase. Het is ook aanbevolen lectuur voor religieuze besturen, die zich afvragen hoe zij tot op het laatste het religieuze leefklimaat kunnen waarborgen.

Zr Veerle De Belder scmm. Palliatieve zorg bij de Zusters van Liefde van Onze Lieve Vrouw Moeder van Barmhartigheid. Tot barmhartigheid geroepen en gezonden tot het einde toe. Belangstellenden kunnen deze scriptie tegen kostprijs (kopieer- en verzendkosten) verkrijgen bij Zr Veerle De Belder, Oude Dijk 1, 5038 VL TILBURG.
T: 013-581 00 72, F: 013-5810073, E: zusters.v.liefde@zonnet.nl

Emmaüsgangers

Kees Maas svd is sterk geïnspireerd door het verhaal van de Emmaüsgangers. Hij heeft er alles over verzameld en er is hem veel aan gelegen, dat "het verhaal verder gaat". Daarom heeft hij samen met anderen, een werkboek samengesteld. Het boek is bedoeld voor ieder,

die met mensen op weg wil gaan en zich daarbij laat inspireren door het verhaal van die beide Emmaüsgangers. Het is een gebruikboek onder meer voor professionals en vrijwilligers in het pastoraat.

"In het voetspoor van de Emmaüsgangers. Praktische werkvormen". Deze paperback telt 160 pagina's. ISBN: 9043508845. Prijs: € 14,90.

Meer kwaliteit

De eerste hoofdstukken van het boek *In de houdgreep van de tijd* zijn gewijd aan de historische ontwikkeling van het tijdsbegrip. 'Vroeger' regeerde de natuurlijke tijd, die cyclisch van aard was: het ritme van dag en nacht en de seizoenen. Het christendom bracht daar verandering in en beklemtoonde de lineariteit van de geschiedenis, gericht op de voltooiing door Christus. In kloosters en in de opkomende steden kwam er een groeiende behoefte aan goede tijdmeting die er ook kwam met de uitvinding van het uurwerk. Er waren met name twee redenen waarom de omgang met de tijd in de kloosters preciezer geregeld werd en meer op regelmaat gericht

was dan in het alledaagse leven daarbuiten: het gemeenschapsleven en het gebedsleven. De twee afsluitende hoofdstukken van dit boek gaan over protesten vanuit de samenleving tegen de constant groeiende tijdsdruk. De kerken vroegen in 1998 aandacht voor de gevaren van de 24-uurseconomie. Aanleiding was destijds de evaluatie van de winkeltijdenwet, die langere openingstijden en meer 'koopzondagen' mogelijk maakte. Het is moeilijk meetbaar wat het effect van dat kerkelijk protest is geweest, al zijn de auteurs daar niet optimistisch over. Wellicht – zo wordt gesuggereerd – moet uiteindelijk de wal het schip keren. De problemen kunnen immers zo groot worden

dat mensen de noodzaak gaan inzien van een grondiger aanpak ervan. Er zijn grenzen. Allereerst de grenzen van ‘ecologische’ aard, die verband houden met ons economische bestel. Door groeiende productie en consumptie in steeds hoger tempo worden deze grenzen genaderd of zijn ze al overschreden. Voorraden raken uitgeput, hersteltijden van de natuur worden verwaarloosd, de vervuiling neemt exponentieel toe. Van dat alles zijn de gevolgen nu al duidelijk zichtbaar. Dan zijn er de fysische en psychische grenzen van de individuen. Het menselijk organisme heeft een beperkte spankracht. Hoewel depressies en burn-out niet exclusief aan tijdsdruk kunnen worden toegeschreven, is die daaraan zeker niet onschuldig. Nauw verbonden met de individuele spankracht zijn de grenzen op sociaal niveau. Hoe lang kan het menselijk samenleven vreedzaam blijven verlopen onder de druk van de tijd? De jachtigheid in het verkeer kan moeilijk onder controle worden gehouden, de verdraagzaamheid lijkt af te nemen, wachten wordt uit den boze gevonden enzovoort. Inzet van dit boek is bewustwording van zowel de fundamentele achtergrond als de mogelijk desastreuze gevolgen van de toenemende tijdsdruk. Hoe kunnen we ons bevrijden van de permanente dwang tot produceren en consumeren

waaronder mensen in het huidige tijdsregiem gebukt gaan? Men hoeft er zich niet aan te onderwerpen, maar men kan ook kiezen voor een andere levenswijze. Door respect te hebben voor zaken ‘die tijd nodig hebben’ of die niet op rendement gericht zijn. Door aandacht te hebben voor de natuurlijke ritmes, die heilzaam op het levenstempo kunnen inwerken; door tijd te reserveren voor rituele momenten, niet alleen op zon- en feestdagen maar ook op bepaalde momenten van de dag. Op al deze manieren wordt uitdrukkelijk afstand genomen van het rendementsdenken. En zo komen we tot de merkwaardige bevinding dat juist de contemplatieven, die in de vroege middeleeuwen stimuleerden tot een meer exacte tijdsbeleving in de 21e eeuw een leefstijl beoefenen, die buiten de gangbare prestatie maatschappij een oase van rust en verdieping kan betekenen.

Het feit dat tegenwoordig veel mensen gehaast en gejaagd zijn, het druk hebben en tijd tekort komen, komt niet zozeer omdat men zoveel moet, maar omdat men zoveel wil. Het chronische tijdgebrek van velen is een euvel dat moeilijk uit te bannen is, hoezeer we ons ook realiseren dat we hiermee uiteindelijk onszelf en onze medemensen tekort doen.

L. Laeyendecker en M. Veerman. “In de houdgreep van de tijd”, Damon, Budel 2003. Euro 15,90. ISBN 90 5573 495 0.

De aantrekkingskracht van het kloosterleven

Naar aanleiding van het promotie-onderzoek van mevrouw Sponselee-De Meester naar Sint-Catharinadal in Oosterhout vond een interview plaats met de auteur. Dit interview verscheen in het universiteitsblad VOX.

In uw promotie legt u alle facetten van het kloosterleven onder de loep. Zo'n gedetailleerd onderzoek naar een klooster. Wat kan ons dat leren?

“Het norbertinessenklooster Sint-Catharinadal in Oosterhout is het enige Nederlandse vrou-

wenklooster dat vanaf de dertiende eeuw continu bestaan heeft. Het biedt een microscopische inkijk in acht eeuwen kloosterleven. Het lijkt alsof de hectische tijd waarin wij leven in schril contrast staat met het dagelijks bestaan in een besloten kloostergemeenschap. Alsof ze in een hutje op de hei leefden. Mijn onderzoek kan ons veel leren over een bepaalde standvastigheid en staan voor je zaak. Een leven in een klooster is meer dan jezelf opsluiten. Het is een leven waar gebed, contemplatie en ascese centrale waarden zijn.”

Wat maakt dit specifieke klooster dan zo interessant als studieobject?

“Dit vrouwenklooster is uniek omdat het zijn hele bewogen geschiedenis door heeft gestreden om zelfstandig te blijven. Het is een autonome microkosmos in de Nederlandse geschiedenis. De norbertinessen zijn er door politieke omstandigheden, toeval en hun eigenzinnigheid of soms zelfs koppigheid, in geslaagd om te overleven. Hoe besloten hun leven ideëel gezien dan ook had moeten zijn, ze ontkwamen er niet aan om zich intensief met het leven buiten de muren bezig te houden. In de zeventiende en achttiende eeuw moesten zij zich handhaven als katholiek klooster in de nu officieel Protestantse Republiek. Hun voortbestaan is twee eeuwen lang door de Staten Generaal in deliberatie gehouden. Contact met zusterkloosters in de Zuidelijke Nederlanden was niet mogelijk. De zusters verzetten zich tegen samenvoeging met andere norbertijnenabdijen in de Zuidelijke Nederlanden. Ze bleven een onafhankelijk klooster. Dat was achteraf ook hun redding

want al deze kloosters zijn op het eind van de achttiende eeuw moeten verdwijnen.”

Ook in deze tijd bevindt het kloosterleven zich in benarde tijden. Is het niet op sterven na dood?

“Mijn onderzoek drijft me ertoe om te denken dat het kloosterleven zijn aantrekkingskracht zal behouden. In het hedendaagse jachtige bestaan zullen steeds mensen de behoefte hebben aan een rustpunt in de samenleving. Het kan een mogelijkheid tot reflectie bieden voor mensen die meer zoeken dan alleen materieel gewin. Wel denk ik dat het kloosterleven moet moderniseren. De tijd eist het om wat opener te worden, bijvoorbeeld door ook zusters toe te laten die overdag een baan hebben. In Sint-Catharinadal moeten ze nog wennen aan het idee om de deuren open te zetten. Ze zoeken naar een manier om de gigantische dip te overwinnen, zonder daarmee hun principes overboord te zetten. Maar hoe haastiger het hedendaagse bestaan zal worden, hoe meer behoefte aan bezinning er zal zijn.

Sponselee-de Meester, M.T.A.R. Het norbertinessenklooster Sint-Catharinadal in de Staatse periode 1625-1795. Portret van een religieuze vrouwengemeenschap in benarde tijden. Paperback | 332 Pagina's | Uitgeverij Verloren B.V. | 2004 ISBN: 9065507841 (Bron: VOX, No 12, jaargang 4, 04-03-2004 Tekst: Sandrino Smeets)

Onze Lieve Vrouwe van het Woud

Maria-verschijningen zijn niet enkel interessant voor gelovigen, maar vormen vanuit verschillende invalshoeken een intrigerend fenomeen. De wereldlijke- en kerkelijke context waarin een Maria-verschijning zich voordoet is van grote invloed op de vraag of er zich ter plaatse een succesvol bedevaartsoord zal ontwikkelen. Ook de sociale status en de psychische constitutie van de zieneressen zijn relevant. Tenslotte onthult de inhoud van de boodschap, die de H. Maagd bij haar verschijning uitspreekt, vaak veel over de politieke constellatie in een bepaald tijdperk. Verhoudingsgewijs wordt slechts een gering percentage Maria-verschijningen officieel erkend door de kerkelijke hiërarchie. Dat is begrijpelijk vanuit het perspectief van die hiërarchie, die juist een

exclusief bemiddelende rol claimt tussen gelovigen en het bovennatuurlijke.

De Amerikaanse schrijver David Guterson (1965) raakte gefascineerd door Maria-verschijningen en schreef er een roman over: *Onze Lieve Vrouwe van het Woud*. Guterson heeft uitvoerig verschillende religies bestudeerd in de hoop er misschien ooit een van te kunnen omarmen. Vooral nog heeft hij echter geen antwoorden, enkel vragen. Guterson heeft zich als schrijver altijd aangetrokken gevoeld tot grote ‘existentiële’ vraagstukken: leven en dood, zin en betekenis, liefde en God. Zijn fascinatie met Maria-verschijningen heeft te maken met zijn onvrede over het mannelijke karakter van alle westerse religies. Het katho-

licisme is van alle westerse religies de enige die een zekere heilige status aan een vrouw toekent: Maria.

Naarmate Guterson zich meer in de figuur van Maria en de Maria-verschijningen verdiepte, ontdekte hij dat er telkens sprake was van herkenbare patronen. De persoon in kwestie is doorgaans vrij nederig, dikwijls zelfs arm, leeft meestal op het platteland, is soms analfabeet, niet bijster sterk en gezond. De hoofdpersoon van *Onze Lieve Vrouwe van het Woud* is de zestienjarige Anne Holmes. De broodmagere Anne woont in het regenwoud, gebruikt drugs, is seksueel misbruikt door de vriend van haar moeder en houdt zich onder meer in leven door het plukken en verkopen van paddestoelen.

In deze roman beschrijft Guterson de reacties op een serie moderne Maria-verschijningen in een houthakkersstadje in Noordwest-Amerika. Talloze existentiële en metafysische vragen passeren de revue. De Heilige Maagd spoort Anne aan: "bouw mij een kerk op deze plek". Na het eerste visioen van Anne wordt het nieuws razendsnel verspreid. Duizenden pel-

grims stromen naar de plek des heils. Het volksgeloof is niet te stuiten. Als Anne na een kleine week van visioenen van uitputting en koorts de geest geeft is North Fork al een bedevaartsoord van de eerste orde. Guterson's karakterisering van Anne als een misbruikte tiener die zich oprecht afvraagt waarom juist zij door Maria is uitverkoren, is ontroerend en overtuigend. Maar ook de twee andere hoofdpersonen worden realistisch beschreven: de jonge priester Father Collins, die sceptisch staat tegenover wonderen, maar sympathie heeft voor Anne en de gewelddadige houthakker Tom Cross, die zich schuldig voelt over de dwarslaesie van zijn zoon en de scheiding van zijn vrouw.

Een van de meest imposante kanten van *Onze Lieve Vrouwe van het Woud* is de wijze waarop Guterson het regenwoud tot leven wekt, zonder het te romantiseren. De deprimerende, constante regen, de overal woekerende schimmels, het isolement van de houthakkersgemeenschappen en de outcasts die zich hier verzameld hebben roepen een sfeer op die schreeuwt om tekenen van hoop.

David Guterson. <i>Onze Lieve Vrouwe van het Woud</i> . Uitgeverij Prometheus. Euro 19,95. ISBN 9044603183
--

Lourdes

Bedevoarten en processies wekken niet alleen vroomheid van deelnemers op of verwondering van buitenstaanders. Ze zijn ook een thema van onderzoek en wetenschappelijk dispuut. In 2000 verscheen de Nederlandse vertaling van een boek, gewijd aan het heiligdom Lourdes, waar de maagd Maria in 1858 is verschenen aan een herderin Bernadette en dat sindsdien is uitgegroeid tot de grootste katholieke bedevaartplaats in Europa. Het boek is geschreven door Ruth Harris, een Britse historica van joodse afkomst.

De verschijning van de maagd Maria aan Bernadette in een grot, Massabielle, nabij Lour-

des, heeft volgens gezaghebbende katholieken juist in de negentiende eeuw plaats gevonden als tegenwicht tegen een groeiende religieuze scepsis in Frankrijk en Europa. Maar Harris plaatst het verschijnsel – heel verrassend - in een folklore van mythische verschijnselen in dit gedeelte van de Pyreneeën. De streek kende een krans van middeleeuwse Maria-plaatsen en was van oudsher bekend als domein van feeën die woonden in bossen, struiken, bronnen en vooral in grotten. Toen aan Bernadette werd gevraagd om de verschijning onder woorden te brengen, koos ze de term waarin de fee in het bos werd aangeduid. De Maria die in de grot verscheen, was voor de dorpe-

lingen dan ook niet de belichaming van sentimentele vroomheid die er later van is gemaakt, maar een gezaghebbende moeder uit een agrarische samenleving, die naleving eiste van religieuze plichten.

De creatie van een Maria-heiligdom in Lourdes met zijn reputatie van wonderbaarlijke genezingen werd vooral na 1870 onderdeel van een offensief van nieuwe devoties en rituelen, waarmee de katholieke kerk haar gelovigen wilde mobiliseren tegen de geest van secularisatie in de moderne tijd.

Toch is dat volgens Harris niet de gehele waarheid. Het heiligdom is ook een medisch kuuroord geworden en met name in de baden van Lourdes leefde een landelijke traditie voort. Patiënten hebben hier hun grenzen ver-

legd en hun verlamming doorbroken. Ze zijn even niet meer de passieve objecten van klinische aandacht en zorg, maar lijdende individuen die actief verlossing zoeken. In dat opzicht kon Lourdes de plaats zijn waar het medisch positivisme op zijn grenzen stuitte en therapieën met een grotere nadruk op de eigen identiteit aan het licht kwamen.

Ruth Harris heeft de religieuze rituelen willen beschrijven met academische nieuwsgierigheid en nuchterheid, maar ze raakte al schrijvende gedreven. In een poging om meer grip te krijgen op haar thema maakte ze een pelgrimstocht naar Lourdes, waar ze hulp bood aan zieken. In Harris' studie klinkt de fascinatie door van het religieuze kuuroord Lourdes met een specifieke lichaamsbeleving.

Ruth Harris: Lourdes. Geschiedenis van een religieus fenomeen. Anthos, 479 blz. fl.59,50
--

Niets van wat ze doet lijkt haar genoeg

Bovenstaand motto van Beatrijs van Nazareth gaf Leo Pleysier mee aan zijn nieuwste roman *De trousse*. Hoofdpersoon is zuster Roza, die al decennialang in een hospitaal in India werkt. Zuster Roza is een oude bekende uit het werk van Leo Pleysier. In *De gele rivier is bevrozen*, was het dezelfde tante Roza die uit China brieven stuurt aan haar familie. Toen was deze 'papieren tante' in de ogen van de jonge ikfiguur een bijna mythische figuur. Zo verwoordde Pleysier de fascinatie van de jonge neef voor zijn tante in *De gele rivier is bevrozen*: "Ze had iets van een grote, trage vogel. Een meeuw. Een ooievaar. Een pelikaan die na een lange reis onverwacht bij ons thuis neergestreken was. En die hier kwam uitrusten en verse krachten opdoen." Nu, in *De trousse*, geeft de volwassen geworden neef het woord aan zuster Roza zelf. Hij heeft haar beeld al zoveel jaren met zich meegedragen dat hij zich heel goed in haar kan verplaatsen. Zuster Roza is het prototype van een bepaald type zuster: heel eenvoudig en zonder poespas, hardwerkend en diep-gelovig, bescheiden, realistisch

en niet blind voor de eigen fouten. Zo erkent zuster Roza dat het aantrekken en opleiden van jonge inlandse zusters, nooit echt een succes geworden is, omdat ze onvoldoende afstand konden doen van hun eigen westerse aanpak. Waar de zusters volgens haar wél fier op mogen zijn, is de verpleegstersschool die ze hier opgericht hebben. Ondanks een onafgebroken inzet gedurende 45 jaar ziet zuster Roza geen reden tot zelfgenoegzaamheid of trots. Zo omschrijft ze zichzelf: "Ik ben een bij, ik ben een kever, ik ben een worm, ik ben een wesp, ik ben een hommelmot, ik ben een tor, ik ben een werkmier. Ik ben klein. Ik ben nietig. Ik ben onooglijk. Ik ben minder dan de minste. En dat is goed."

Zuster Roza, zuster Gilberte en zuster Lutgarde zijn samen de laatste Belgische zusters. Ze noemen zichzelf de Oude Belgen. Hun ziekenhuis is al geruime tijd overgedragen: 'Zeven jaar geleden is ons hospitaal genationaliseerd en zo in handen gekomen van de Indiase autoriteit. Sindsdien kennen wij, als

buitenlanders, onze plaats hier. En als de hindoepartij de volgende verkiezingen wint, en het helemaal voor het zeggen krijgt, bestaat zelfs de kans dat wij uit het land worden gezet. Ik moet er niet aan denken.'

Zuster Roza kan ook kritisch naar anderen kijken. Zuster Delphine bijvoorbeeld, die vlakbij een vestiging van Franse kloosterlingen leidt, deugt gewoon niet. "De overste van die Franse nonnen is een Parijse. Ze heet Delphine. Af en toe komt zij hier bij ons aangeland. Meestal als ze iets nodig heeft. De kamers en de bedden die zij in haar klooster op overschot heeft, zo pocht ze dan tegen ons, verhuurt ze tegenwoordig aan westerse toeristen. Het contactadres staat in alle reisgidsen van Zuid-India. Zélf vliegt ze evengoed om de haverklap over en weer naar Frankrijk. En voor de rest, ja: dat loopt rond in sari; dat rookt sigaretten; dat amuseert zich op het internet; dat rotst van hier naar daar en van hot naar haar, gans India door. Dat bestudeert het hindoeïsme en adoreert het boeddhisme. Dat is in de ban van de holistische geneeskunde. Dat is kind aan huis bij de rijken van de stad. Kortom, dat hangt hier de grote madame uit. Dat is missionaris geworden – en dat zegt zij van zichzelf nota bene! – niet speciaal voor het uitdragen en verspreiden van het christelijk geloof, of als gezant van de heilige katholieke Kerk, of om dienstbaar te zijn aan de armen; maar wél omdat ze altijd al graag in India wilde wonen."

Roza keerde op zeventwintigjarige leeftijd tegen de zin van haar vader Vlaanderen de rug toe om missiezuster te worden in het omgekeerde oosten. Op een gegeven moment krijgt ze bezoek van een achterlichtje uit België:

Leo Pleysier: De trousse. De Bezige Bij; 74 pagina's; Euro 13,90. ISBN 90 234 1437 3.

Religieus leven

Spiritualiteit op latere leeftijd

Toen Nikos Kazantsakis een jonge man was ondervroeg hij een oude monnik op de Berg Athos. Op een zeker ogenblik vroeg hij hem:

'Een en al jeugd en jonkheid was ze, een en al natuurlijkheid en bevalligheid straalde ze uit.' Zij vertoelt deze zongebruinde Bregje en legt haar te slapen in *the bishop's quarter*, een mooie ruime suite die altijd in gereedheid wordt gehouden voor een bezoek van de bisschop. Ze geniet uitbundig van het bezoek van Bregje, maar zij koestert geen heimwee naar het verre Vlaanderen. Zij is een vreemde geworden in het land waar 'God verdwenen is' en waar het 'in de magazijnen en de koophallen alle dagen storm loopt'. Door de zorgvuldig gekozen bijzondere woorden, die Pleysier zijn hoofdpersoon in de mond legt komt zij rechtstreeks tot leven. De taal van zuster Roza is simpel, nuchter en aards, al beseft ze soms, in een poëtische opwelling: 'Ik ben een vis die in de weidse stroom zwemt.' Roza heeft jarenlang arts en medezuster Astrid terzijde gestaan bij operaties. De door haar bewonderde en geliefde medezuster Astrid kreeg borstkanker. In korte tijd breiden de tumoren zich over haar hele lichaam uit. Zij lijdt verschrikkelijke pijnen, wil geen morfine en Roza moet toezien hoe de aanbeden dokter wordt opgevreten door de ziekte. Astrid dwingt haar te beloven dat ze haar lichaam meteen na het sterven zal wegvoeren en laten begraven; ze wil niet dat anderen haar afzichtelijke lijk zien. Maar Roza kan aan dit verzoek geen gevolg geven. Met behulp van de scalpels, scharen en lancetten uit de dokterstas, die ze van Astrid heeft gekregen, snijdt ze post mortem alle tumoren weg en maakt zo het lichaam weer presentabel. Roza is intens voldaan over het resultaat.

"Worstel je nog altijd met de duivel?" De man antwoordde: "Nee, dat deed ik, maar ik ben nu oud en ook de duivel is oud geworden en hij

heeft het opgegeven. Nu laat ik hem met rust en hij mij ". Toen Kazantsakis hem daarop zei: 'Dus uw leven is nu gemakkelijk, er is geen strijd meer'. antwoordde de monnik "O nee, het is nu erger. Nu worstel ik met God. "

Iemand beweerde eens dat we de eerste helft van ons leven met de duivel worstelen (en met het zesde gebod) en de tweede helft van ons leven met God (en met het vijfde gebod). Hoewel dit het wel goed weergeeft, is het toch te eenvoudig, tenzij we wat we duivel noemen breder definiëren en er dan ook onze strijd met de ongetemde energie van onze jeugd mee bedoelen: de erotiek, de rusteloosheid, de seksualiteit, de honger naar intimiteit, de drang om te presteren, het zoeken naar een morele grondslag, de honger naar onze wortels, het verlangen naar gelijkgezinden en naar een plaats waar men zich thuis voelt.

Het is niet gemakkelijk als we jong zijn om meester te worden van al die brandhaarden in ons. We moeten nodig onze eigen identiteit leren kennen en ook voor onszelf intimiteit, eigenwaarde, rust na rusteloosheid en een plaats waar we ons thuis voelen proberen te vinden. We kunnen zo vijftig jaar nadat we voor het eerst ons thuis verlieten onze weg erheen weer terug vinden.

Maar het is bemoedigend voor ons dat we over het algemeen daar ook echt uit komen. In het midden van ons leven, misschien ook wat later, bereiken we iets wat de mystici meesterschap noemen. Dat wil zeggen dat we tot een toestand gekomen zijn van echte rijpheid, hetgeen betekent: leven in diepe vrede, een seksualiteit hebben die genoeg verwerkt is om 's nachts te kunnen slapen en om overdag onze verplichtingen na te komen, en ook een gevoel van eigenwaarde en van echte onbaatzuchtigheid bezitten. Dan hebben we echt onze weg naar huis gevonden. En op die weg, zoals bij het begin van onze turbulente puberteitsjaren, hebben we het weer betrekkelijk naar onze zin en zijn we tevreden genoeg om te erkennen dat die nogal opwindende jeugdijaren van ons ook erg rusteloos waren.

We zouden graag opnieuw jong willen zijn, maar we willen niet opnieuw die rusteloosheid. Zoals de oude monnik van Kazantsakis zei, we zijn moe geworden van het worstelen

met de duivel en met onszelf. We laten nu elkaar met rust.

Verdieping en bezinning

Maar, waar gaan we dan vandaar naar toe, van huis naar toe? T.S. Eliot zei eens: "Thuis is de plaats waar je begint" Dat is opnieuw waar op middelbare leeftijd. De tweede helft van het leven vraagt opnieuw dat we op reis gaan. Terwijl er, zoals we al zagen, in de eerste helft veel energie is opgegaan in het zoeken naar identiteit, zinvolheid, eigenwaarde, intimiteit, ontworteling en naar een evenwicht vinden in je seksualiteit, heeft de tweede helft een ander doel. Dat doel wordt uitgedrukt in het beroemde gezegde van Job: "Naakt ben ik uit de moederschoot geboren, en naakt keer ik weer terug. "

Waar gaan we van huis uit naar toe? Naar een eeuwigdurend wonen bij God. Maar om daar te komen moeten we eerst alles, wat we in de eerste helft van ons leven op een eerlijke manier verworven hebben en waaraan we ons gehecht hebben, weer van ons afschudden. De spirituele taak in de tweede helft van ons leven, zo verschillend van die in de eerste helft, is dat we de dingen loslaten, toegroeien naar de naaktheid die Job beschreef.

Wat houdt dat in? Waar moeten we onszelf dan wel van losmaken?

Eerst en vooral van onze verwondingen en van onze woede. De voornaamste spirituele taak gedurende de tweede helft van ons leven is: vergiffenis schenken aan anderen, vergiffenis schenken aan onszelf, aan het leven, aan God. We komen allemaal gewond aan op die middelbare leeftijd en hebben niet precies bereikt wat we ervan gedroomd hadden. Er leeft teleurstelling en woede binnenin ieder van ons en, als we ons zelf niet vergeven, zullen we bitter gestemd sterven en niet klaar zijn voor het hemelse banket.

Ten tweede moeten we ons losmaken van onze behoefte om te bezitten, om zaken te verwezenlijken, en om in het middelpunt van de belangstelling te staan. Onze taak in deze tweede helft van het leven is dus rustig te worden, de gezegende grootvader te zijn die niet langer de behoefte heeft om in de aandacht te staan, maar die eenvoudig gelukkig is als hij

ziet hoe de kleinkinderen zich ontwikkelen en vermaken.

Ten derde moeten we leren afscheid te nemen van de aarde en van onze dierbaren, zodat we, juist zoals we in de kracht van onze jeugd ons leven gaven voor degenen van wie we hielden, we nu ook onze dood aan hen kunnen aanbieden als een laatste geschenk

Ten vierde moeten we alle drogredenen laten varen om zo eenvoudigweg heilige oude dwazen te worden die nog één boodschap hebben, namelijk dat God van ons houdt.

Ten slotte hebben we er steeds meer behoefte aan ons onder te dompelen in het stilzwijgen,

de taal van de hemel. Meester Eckhard zei eens: "Niets lijkt zoveel op God als de stilte". Onze taak op middelbare leeftijd is dat we dit beginnen te begrijpen en dat we deze taal gaan gebruiken.

En dit is echt een pijnlijk proces. Het vagevuur is niet een of ander exotische, katholieke geloofswaarheid die zegt dat er een plaats is, ergens in het volgende leven buiten de hemel en de hel. Het vagevuur is een centraal gegeven in elke tot rijpheid gekomen spiritualiteit, die ons net als Job zegt dat God ons pas voor eeuwig omhelst wanneer we hebben leren loslaten.

Ronald Rolheiser OMI / Vertaling: Br Jan Nijssen
(bron: *Lasalliaans Kontakt* 188 December 2003 Nr. 5)

Agenda

Protest tegen uitzetting vluchtelingen

Op zaterdag 10 april, tussen Goede Vrijdag en Paasmorgen in, roept Keer het Tij op tot een demonstratie om 13.00 uur in Amsterdam om te protesteren tegen de georganiseerde uitzetting van 26.000 vluchtelingen. Motto: "Stop de uitzetting. Van harte pardon".

Voor wie materialen wil ter verspreiding: te bestellen bij Kerk en Vrede Postbus 1258, 3500 BM Utrecht. Of via telefoon 030-2316666 of nog beter email secretariaat@kerkenvrede.nl

Bijeenkomst bestuursleden 'kleine congregaties'

Op 10 mei 2004 vindt in het Franciscushuis te Den Bosch de volgende bijeenkomst plaats voor bestuursleden van 'kleine congregaties', behorend tot voorheen de SNVR.

Eeuwfeest Abdij Mariënkroon

Op 14 mei bestaat de Cisterciënzer abdij Mariënkroon in Nieuwkuijk 100 jaar. In de topdagen woonden er zo'n 80 monniken op Mariënkroon en nu zijn er daarvan nog 10 over, waarvan de jongste 72 jaar is. Abt Gerardus Hopstaken: de kloosterlingen van de Cisterciënzer abdij Pont Colbert werden 100 jaar geleden verdreven uit Versailles. De paters kwamen uit in Nieuwkuijk, waar ze het kasteeltje Onsenoort van de familie De la Court kochten en de abdij Mariënkroon stichtten. Na de Eerste Wereldoorlog konden de Fransen terug naar hun eigen land en toen bleef er een klein groepje Nederlandse monniken achter. Mariënkroon was een priorij, maar kreeg vooral in de jaren dertig een enorme aanwas. In 1947 werd Mariënkroon dan ook een volwaardige abdij. De sterk gestructureerde gemeenschap met kloosterlingen die niet of nauwelijks de poort uitkwamen bleef jarenlang zo functioneren. Begin jaren zestig gingen de paters echter steeds vaker les geven op middelbare

scholen in de omgeving en kwamen dus nadrukkelijker in contact met het ‘gewone’ leven in Nederland.

In mei is er een feestweek, waarin velen de jubilerende kloosterlingen zullen komen feliciteren. Speciale tentoonstelling over 100 jaar Cisterciënzers op Mariënkroon en een boek over hetzelfde onderwerp door historicus Adang.

(bron: De Scherper 3 maart 2004)

Dinsdag 1 juni 2004: KNR-Studiedag over de missie/zending van religieuzen in onze kerk en samenleving.

Woensdag 9 juni 2004: de tweede Algemene Vergadering van de KNR.

Nationale vredesdag voor religieuzen

De werkgroep Vredesvraagstukken van de KNR houdt haar Nationale vredesdag voor religieuzen. ‘En, wij verhalen van solidariteit als basis van vrede’ op zaterdag 11 september 2004 in het Ds. Piersoncollege, ’s-Hertogenbosch. Prof. Dr. Lieve Troch heeft haar medewerking toegezegd.

Woensdag 17 november 2004: de derde Algemene Vergadering van de KNR.

Studiedag SMB

De studiedag voor monialen zal plaatsvinden op 20 oktober 2004 in den Bosch.

Zalig Pasen

Hopen is toch blijven leven
in de vertwijfeling
en toch blijven zingen
in het duister.

Hopen is weten dat er liefde is,
is vertrouwen in morgen,
is in slaap vallen
en wakker worden
als de zon weer opgaat.

Hoop is bij de storm op zee
land ontdekken,
is in de ogen van de ander
lezen dat zij je heeft verstaan.

Zolang er nog hoop is,
zolang is er ook bidden -
En zolang zal God ons
in Zijn handen houden

Henri Nouwen,
Met open handen, Ambo - Bilthoven 1971

Colofon

Het KNR-bulletin (ISSN: 1569-9447) is een uitgave van de afdeling communicatie van de KNR en verschijnt vijf maal per jaar. Met het bulletin willen de medewerkers van het bureau aan het Emmaplein in 's-Hertogenbosch de besturen van de religieuze instituten in Nederland informeren over zaken die hen, en daarmee 'hun achterban' bezighouden. Aan ieder bestuur van de bij de KNR aangesloten religieuze instituten en aan de redacties van congregatiebladen wordt één exemplaar verstrekt. Daarnaast ontvangen leden van werkgroepen en commissies een exemplaar.

Indien gewenst mogen artikelen overgenomen worden in orde- en congregatiebladen van de aangesloten religieuze instituten.

Aanspreekpunten KNR-afdeling communicatie Jeanette Janssen, Truus Kuster, Miranda Roijers & Will van de Ven, Postbus 111, 5201 AC 's-Hertogenbosch,
T: 073-6921316, **F:** 073-6921322, **E:** communicatie@knr.nl

